

HZ. NÛH KISSASI BAĞLAMINDA AİLEVÎ İLİŞKİLER

Ramazan ŞAHAN*

Öz

Bu makalede Hz. Nûh kıssası çerçevesinde ailevî ilişkiler ele alınacaktır. Öncelikle kıssadaki ailevî ilişkilere ait tema üzerinde durulacak, konumuza temel teşkil eden “ehl” ve “zürriyet” kavramları incelenerek Hz. Nûh’un karısının ve oğlunun, onun ehlinden olup olmadığı araştırılacaktır. Bu bağlamda Hz. Nûh’un eşi ile oğlunun kişilikleri ve itikadi durumları ele alınacak, son olarak da kıssanın aktüel değeri üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hz. Nûh, ehl, zürriyet, akraba, iman, evlilik.

THE FAMILY RELATIONS IN THE CONTEXT OF NOAH PARABLE

Abstract

In this article, we will discuss family relations in the framework of the parable of Noah. First, the concepts “ahl” and “zurriyah” which are the basis of our topic will be focused and additionally whether “ahl” incorporates Noah’s wife and son will be studied. In this context, the personalities of Noah’s wife and his son as well as their belief will be presented. Lastly, the actual value of this parable will be concentrated.

Key Words: Noah, family, ancestry, relatives, faith, marriage.

GİRİŞ

Allah (c.c.) çeşitli toplumlara peygamberler göndermiştir. Bu peygamberler başta aile fertleri olmak üzere gönderildikleri kavmi tevhid inancına davet etmişlerdir. Bu peygamberlerden biri de Hz. Nûh’tur. Ancak Hz. Nûh uzun süre peygamberlik yapmasına rağmen ailesi de dâhil, kavminden çok az kişi kendisine iman etmiştir.

Hz. Nûh kıssasından alınacak pek çok ders ve ibret vardır. Ancak bu çalışmada, söz konusu kıssada anlatılan ailevî ilişkiler üzerinde durulacaktır. Öncelikle bu kıssada, aile kavramına temel teşkil eden “ehl” ve “zürriyet”

* Yrd.Doç.Dr., Alparslan Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi.

kavramları izah edilecek, ardından bu ailenin fertlerinden olup ayetlerde bahsi geçenler anlatılacak, daha sonra da bu kıssadan günümüze yansıyan hükümler, dersler ve ibretler ele alınacaktır.

İslam'da Ehl-i Kitab'ın dışında kalan kâfir ve müşriklerle evlenmek yasaklanmışken Hz. Nûh'un iman etmeyen bir kadınla evli olması ilk dikkat çeken hususların başında gelmektedir. Kaldı ki Tahrir suresinin 10. ayetinde de değinildiği üzere bu kadın kocasına ihanet etmiştir. Öte yandan Hz. Nûh'un oğlunun iman etmemesinde annesinin rolünün olup olmadığı ve boğulan çocuğun, Hz. Nûh'un gerçek oğlu olup olmadığı da ayrı bir tartışma konusudur. Hz. Nûh kıssasından hareketle bütün bu durumların incelenmesi ve bir kişinin gayri-müslim olan kendi yakınlarına karşı tavrının nasıl olması gerektiği açıklanacaktır.

I. NÛH KISSASINDA AİLE İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

Kur'an'da aile ile ilgili durumları ifade eden farklı kavramlar mevcuttur. Bu durum Hz. Nûh kıssasında da görülmektedir. Tespit edilebildiği kadarıyla bu kıssada ailenin temellerini oluşturacak iki önemli kavram kullanılmıştır. Bunlardan biri ehl (أهل) kavramı, diğeri ise zürriyet (ذُرِّيَّة) kavramıdır.

A. Ehl (أهل)

Ehl; soy, din, sanat, ev, şehir gibi unsurların bir araya getirdiği topluluktur. Asıl itibariyle bir kişinin ehli, bir mesken ve o mesken içinde o kişiyle birlikte yaşayanlardır. Sonra bu anlam genişletilmiş ve mecazî olarak kendilerini bir soyun birleştirdiği kişiler için “adamın ehli” denilmiştir. Arapça'da ehl ve onun türevleri; genellikle evlenmek, aile kurmak ve bir yuva oluşturmak veya bir şeyle ünsiyet kurmak anlamındadır. Bu sebeple kendine bir mekân edinen her canlıya “ehil” denildiği gibi bir işe uygun ve alışık olan kişiye de “işin ehli” denilir.¹ Ehl kelimesinin çoğulu “ehlûn”,² “ehâlin” ve “ehlât” şeklindedir.³

¹ “Ehl” ve “beyt” kelimelerinden bir tamlama oluşturularak “Ehl-i Beyt /Hane halkı” kavramı oluşturulmuştur. Bu kavram mutlak anlamda kullanıldığı zaman Hz. Peygamberin ailesi kastedilir (Ahzab., 33/33). Bazı ayetlerde bu kavram başka peygamberlerin hane halkı için de kullanılmıştır. Örneğin; Hûd, 11/73. âyette ehl-i beyt denilirken Hz. İbrahim'in hanımına hitap edildiği açıktır. Kasas, 28/12. âyette ehl-i beyt tabiriyle Hz. Musa'nın âilesi (annesi ve kız kardeşi) kastedilmiştir. Yine Kasas, 28/29. âyette Hz. Musa'nın ehli (eşi, hanımı) ile birlikte yola çıktığı anlaşılmaktadır. Bu konuda bk.: el-İsfehânî, Râğib, *el-Müfredât fi Ğaribi'l-Kur'ân*, Kahraman Yayınevi, İstanbul 1986, s. 36. (e-h-l md.); Ömer, Ahmed Muhtar, *el-Mucemu'l-Mevsua' li Elfâzi'l-Kur'an-ı Kerim ve Kirâetihî*, Riyad 2002, s. 79; Akyüz, Vecdi, *Kur'an-ı Kerim'de Siyasi Kavramlar*, Kitabevi, İstanbul 1998, s. 160; Yavuz, Yusuf Şevki, “Ehl-i Beyt”, *İİGYA (İslam'da İnanç, İbadet ve Günlük Yaşayış Ansiklopedisi)*, İstanbul 1997, I, 450-451.

² Feth, 48/11. “Ehlûne” tabiriyle âile ve akrabalar kastedilmektedir.

³ el-Cevherî, İsmail b. Hammad, *es-Sihâh Tâcu'l-Luġa ve Sihâhu'l-'Arabiyye*, thk.: Ahmed Abdu'l-Ġafur Attâr, Beyrut 1990 IV, 1628-29; Rağib, *Müfredât*, s. 36. (e-h-l md.).

Ehl kelimesi Kur'an'da çoluk-çocuk, akraba,⁴ kavim, aşiret⁵ ve bir işe layık olan⁶ anlamlarına gelmektedir.⁷ Ehl kavramının Kur'an'daki başlıca kullanım biçimlerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. *Topluluk*: Ehl kelimesi topluluk anlamında olduğu zaman halk,⁸ ümmet, aile⁹ ve çevre (tarafdar)¹⁰ gibi anlamlara gelmektedir. “Medine ehli”¹¹ buna bir örnektir.

2. *Sahip*: Ehl kavramının en çok dikkat çeken anlamlarından biri de budur. Bu anlamda hangi şeyin sahibi kastedilmişse onunla birlikte kullanılmıştır. “Ehlu'l-kitap”,¹² “ehlu'z-zikir”¹³ kavramları bunun en meşhur örneklerindedir.¹⁴

3. *Ehil ve layık*: Ehl kelimesinin kök ve temel anlamlarından biri de bir kişinin bir işi yapmaya uygun ve layık bulunmasıdır.¹⁵

4. *Din ve Millet*: “Ehl-i İslam” denildiği zaman kendilerini İslam'ın birleştirdiği kişiler anlaşılır. İslam hukuku, Müslüman ile kâfir arasında pek çok konuda soy bağının kaldırılmasına¹⁶ hükmettiğinden; Allah (c.c.), Hz. Nûh'un iman etmeyip suda boğulan oğlunu onun ehlinden istisna etmiştir.¹⁷ Burada aile kastedilmiş de olabilir. Zira aynı dine inanmayan insanlar aynı aileden

⁴ Neml, 27/57.

⁵ Nisa, 4/35.

⁶ Müddessir, 74/56.

⁷ Ömer, Ahmed Muhtar, *el-Mucemu'l-Mevsu'a*, s. 79.

⁸ Şehir halkı (Nisa, 4/75) şeklinde genel anlamda kullanıldığı gibi Medyen Halkı (Kasas, 28/45), Karye Halkı (Ankebût, 29/31, 34), Yesrib Halkı, Medine Halkı (Ahzab, 33/13; Tevbe, 9/101, 120) şeklinde özel isimlerle de kullanılmıştır.

⁹ Taha, 20/132; Bakara, 2/196; Nisa, 4/35; Maide, 5/89; Tahrim, 66/6.

¹⁰ Şûrâ, 42/45.

¹¹ Tevbe, 9/101, 120; Hicr, 15/67.

¹² Bakara, 2/109; Âl-i İmrân, 3/64. Bu âyetlerde kitap ehli, kitap sahibi olarak Yahudi ve Hıristiyanlar kastedilmiştir.

¹³ Nahl, 16/43; Enbiya, 21/7. Bu âyetlerde de işi bilen, işin ehli ve konunun uzmanları kastedilmiş olabileceği gibi âyetin bağlamından hareketle Ehl-i Kitab'ın kastedilmiş olması da muhtemeldir. Bk. Zeccâc, İbrahim b. Es-Seriyyi b. Sehl, Ebû İshak, thk. Abdulcelil Abduhu Şelebî, Alemü'l-Kütüb, Beyrut, 1988, III, 201; Mâturîdî, Ebû Mansûr Muhammed b. Muhammed, *Tefsîru'l-Mâturîdî/Te'vîlâtü Ehli's-Sünne*, thk. Mecdî Bâsilum, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 2005, VI, 509.

¹⁴ Akyüz, *Kur'an-ı Kerim'de Siyasi Kavramlar*, s. 161-162.

¹⁵ “Allah size, emanetleri ehline vermenizi emreder...” (Nisa, 4/58) âyetinde bu anlamda kullanıldığı gibi Sâd 38/64; Fetih, 48/36; Müddessir, 74/56. âyetlerde de bu anlamda kullanılmıştır. Akyüz, *Kur'an-ı Kerim'de Siyasi Kavramlar*, s. 162.

¹⁶ Tevbe, 9/23-24; Mücadele, 58/22; Mümtetine, 60/1-4.

¹⁷ Hûd, 11/46.

sayılmazlar.¹⁸ Normalde soy ve hısımlık bağı olanlara “ehl” denirken, Nûh kıssasında, iman bağı devreye girmiş, sadece müminler “ehil” kabul edilmiştir.¹⁹ Allah (c.c.), Hz. Nûh kıssasında kurtulanları anlatırken “müminleri” demeden doğrudan “ehlini”²⁰ demiştir. Buradan imanın soy bakımından uzak olanları ehl yaparken, küfrün yakın aile fertlerini bile uzak kıldığı anlaşılır. Nitekim normalde hane halkından olmayıp İranlı bir Müslüman olan Selman-ı Fârisî için Peygamberimiz (s.a.v.), “*Selman bizdendir, ehl-i beyttendir*”²¹ buyurmuştur.²² Kısacası ayetlerden anlaşıldığına göre, gemiye bindirilip kurtarılması istenilen kişiler Hz. Nûh’un ehli olup onlar da kendisine iman eden müminlerden başkası değildir.²³

B. Zürriyet (ذُرِّيَّةٌ)

Zürriyet; “ذرو” kökünden türemiş olup bir şeyin veya bir yerin yükselen, çıkıntılı kısmı demektir. Bir yükseltinin en tepe noktasına da zirve denir. Kalçanın çıkıntılı iki yanına da bu kelimeden türeyen “مَدْرَوَانٌ” veya “مَدْرَوَانٌ” denilir. Fiil olarak ذَرَا يُذِرُو اِدْرَى اِدْرَى ذُرْوًا şeklinde kullanılan kelime bir şeyi yerinden

¹⁸ Allah (c.c.) daha önce Hz. Nûh’a, “...Her hayvan türünden erkekli dişili ikişer eş ile haklarında helâk hükmü verilmiş olanları hariç olmak üzere, ehlini bir de iman edenleri gemiye al!” (Hûd, 11/40) şeklinde emir vermişti. Fakat Hz. Nûh’un oğlu boğulunca Rabbine yalvararak oğlunun niçin boğulduğunu merak edip soran Hz. Nûh’a, Allah (c.c.); “Ey Nûh! O senin ehlinde değildir. Çünkü o, dürüst iş yapan, temiz bir insan değildir...” (Hûd, 11/46) şeklinde açıklama yapmıştır. Bk.: Akyüz, *Kur’an-ı Kerim’de Siyasi Kavramlar*, s. 161-162.

¹⁹ Hz. Nûh kıssasında olduğu gibi A’raf, 7/83; Hûd, 11/81; Hicr, 15/65; Ankebût, 29/33; Saffât, 37/133-135. ayetlerinde de Hz. Lût’un inançsız olan karısı da onun ehlinde sayılmamıştır.

²⁰ Bir ayette şöyle buyrulmuştur: “Nûh’u da (hatırla). Hani o dua etmiş, biz onun duasını kabul etmiştik. Böylece, kendisini ve (iman eden) yakınlarını büyük sıkıntıdan kurtarmıştık.” (Enbiya, 21/76. Ayrıca bk. Saffât, 37/75-77.) Diğer bazı surelerde bazı peygamberlerin kurtarılışından bahsedilirken yanındaki iman edenlerin de kurtulduğu zikredilmiştir. (Hûd, 11/58, 66, 94). Ancak Nûh kıssasında genelde beraberindekiler (A’raf, 7/64; Yûnus, 10/73; Şuara, 26/119) denilmiş, bunların da gemiye binenler olduğu (Ankebût, 29/15) açıklanmıştır. Zaten gemiye binenlerin kimler olduğu açıkça belli olduğu için ayrıca “iman edenler” denilmemiştir.

²¹ Ebu Bekr b. Ebî Şeybe, *el-Kitabu’l-Musannef fi’l-Ehâdis ve’l-Âsâr*, thk.: Kemal Yusuf el-Hut, Mektebetü’r-Raşîd, Riyad 1409/1989, VI, 395; Süleyman b. Ahmed, Ebû’l-Kâsım et-Tabarânî, *el-Mu’cemu’l-Kebîr*, thk.: Hamdî b. Abdulmecîd es-Selefi, Mektebetü İbn Teymiyye, Kahire, 1994, V, 320. Ayrıca bk. Öz, Mustafa, “Ehl-i Beyt”, DİA, İstanbul 1994, X, 498-501; Özel, Ahmet, “Âl”, DİA, İstanbul 1989, II, 305-306; Süleyman Uludağ, “Âl-i Abâ”, DİA, İstanbul 1989, II, 306-307.

²² es-Sübhânî, Ca’fer, *İsmetu’l-Enbiyâi fi’l-Kur’âni’l-Kerîm*, Dâiretu’l-Felâkâtî’d-Devliyye, Vizâratu’s-Sekâfeti ve’l-İrşâdi’l-İslâmî, Tahran, 1049/1989, s. 116-117.

²³ Hz. Nûh’un kıssasıyla ilgili özellikle bk. Âl-i İmrân, 3/33-34; En’âm, 6/84; A’raf, 7/64; İsrâ, 17/3; Enbiya, 21/76; Müminun, 23/27; Şuara, 26/118-120; Ankebût, 29/14-15; Saffât, 37/75-77; Hadîd, 57/26.

kaldırmak, tozutmak, esip savurmak anlamındadır.²⁴ Bu sebeple toz şeklinde havaya kaldırılan küçük nesnelere de “zerre” denilir.²⁵

Zürriyet; örf ve gelenekte küçük büyük herkes için kullanılsa da aslında küçük çocuklara denir. Çünkü nesil zerreciklerden oluşur. Zürriyet kelimesi, topluluk ismi olmakla birlikte, tekil ve çoğul için kullanılır, daha çok yaratılan zerrecikler ve bunlardan meydana gelen nesil anlamına gelir.²⁶ **إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ آدَمَ / وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ. ذُرِّيَّةً بَعْضُهَا مِن بَعْضٍ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ.** “Gerçek şu ki Allah Âdem’i, Nûh’u, İbrâhim ailesi ile İmran ailesini, birbirinden gelen tek zürriyet halinde bütün insanlardan süzüp onlara üstün kılmıştır...”²⁷ ayetlerinde zürriyet; nesil, kuşak ve soy anlamındadır.²⁸ Kelime, insan nesli anlamına geldiği gibi cin nesli için de kullanılmaktadır.²⁹ Nitekim ahd-ü misak

²⁴ Kehf, 18/45; Zariyât, 51/1-2. ayetlerinde bu anlamdadır.

²⁵ Cevherî, *es-Sihâh*, VI, 2345-46; İbn Manzûr, Ebu'l-Fadl Muhammed b. Mükerrrem, *Lisânu'l-'Arab*, Beyrut ts., XIV, 282-283; el-Firuzâbâdî, Mecdüddin Muhammed b. Ya'kûb, *el-Kamûsu'l-Muhît*, Beyrut 1987, s. 1657-1658; Râğıb, *Müfredât*, s. 258 (z-r-v-md.).

²⁶ İbn Manzûr, *Lisânu'l-A'rab*, XIV, 285-286; ez-Zebîdî, Muhammed Murtazâ el-Hüseynî, *Tâcu'l-Arûs min Cevheri'l-Kamûs*, thk.: İbrahim et-Terzi, Beyrut 1983, I, 233; Râğıb, *Müfredât*, s. 259; Nehhas, Ebû Ca'fer, *Meâni'l-Kur'an*, thk.: M. Alî es-Sâbûnî, Camiatu Ummu'l-Kurâ, Mekke, 1988, I, 399; el-Kurtubî, Ebu Abdillâh Muhammed ibn Ahmed, *el-Câmiu li Ahkâmi'l-Kur'an*, thk. Abdullah b. Abdilmuhsin et-Türkî, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut 2006, II, 368.

²⁷ Âl-i İmrân, 3/33-34. Bu ayetlerde zürriyet kelimesiyle bütün peygamberlerin aynı asıldan geldiğine ve her birinin farklı bir üstünlüğünün olduğuna, ayrıca başka ayetlerde (En'âm, 6/83-87; İsrâ, 17/3; Meryem, 19/58; Ankebût, 29/27; Saffât, 37/77; Hadîd, 57/26) de vurgulandığı gibi –Hz. İsa da dahil- genelde peygamberlerin Hz. Nûh ve Hz. İbrahim'in soyundan geldiklerine dikkat çekilmiştir. Müfessirler bu tür ayetlerde Hz. İsa'nın babası olmadığı halde bu peygamberlerin zürriyetinden gelişini delil göstererek ister kız ister erkek çocuk tarafından olsun, bir insanın neslinden türeyen tüm çocuk ve torunların o kişinin zürriyetinden olduklarını belirtmişlerdir. Geniş bilgi için bk.: İbn Kesîr, Ebu'l-Fidâ İsmail b. Ömer, *Tefsîru'l-Kur'ani'l-Azîm*, thk.: Samî b. Muhammed es-Sellâme, Riyâd 1997, II, 33, III, 297-298; Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, İstanbul 1979, VII, 5130-5131, II, 1087-88; Karaman, Hayrettin- Çağrı, Mustafa-Dönmez, İbrahim Kafî- Gümüş, Sadrettin, *Kur'an Yolu*, DİB Yayınları, Ankara 2004, I, 397-398.

²⁸ Kurtubî, *el-Câmi'*, II, 368, V, 98.

²⁹ Kehf, 18/50. Geniş bilgi için bk. et-Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr, *Câmiu'l-Beyân an Te'vîli Âyi'l-Kur'an*, thk.: Abdullah b. Abdilmuhsin, Dâru Hicr, Kahire 2001, XV, 292; İbn 'Atıyye, Ebû Muhammed Abdülhak b. Gâlib, *el Muharraru'l-Vecîz fi Tefsîri'l-Kitâbi'l-'Azîz*, nşr. Abdüsselâm Abdüşşâfi Muhammed, Beyrut 1413/1993, III, 522.

konusuna işaret edilen bir ayette³⁰ Hz. Âdem'in nesli için,³¹ daha başka ayetlerde³² de soy ve nesil anlamında hep zürriyet kelimesi kullanılmıştır.

Zürriyet kelimesinin anlamları aynı kaynaktan gelen nesilleri, akrabaları ifade etmektedir. Hz. Nûh'un ailesinden söz edilen kıssada da bu kavram **وَجَعَلْنَا ذُرِّيَّتَهُ هُمُ الْبَاقِينَ** / “**Biz yalnız onun (Nûh'un) zürriyetini/soyunu evet onları kalıcı kıldık.**”³³ şeklinde kullanılmıştır. Hz. Nûh, kavminin inkâr ve isyanda devam etmeleri, ayrıca azap isteyip alay ve tehdit etmeleri³⁴ sebebiyle durumu Allah'a arz etmiş ve sonuçta Nûh kavminin inkârcıları tufanla cezalandırılmıştır.³⁵ Böylece Allah (c.c.) Nûh ve ailesiyle diğer müminleri bu felaketten kurtarmış, insanları yeniden Hz. Nûh'un ve beraberinde bulunanların³⁶ neslinden türeterek onun soyunu yaşatmıştır.³⁷ Ayrıca bazı ayetlerde, sayısı az olmakla birlikte, Hz.

³⁰ A'raf, 7/172-173.

³¹ İbn Kesîr, *Tefsîr*, III, 505-506; Kurtubî, *el-Câmi'*, VII, 314; Suyûtî, *ed-Durru'l-Mensûr*, Dâru'l-Fikr, Beyrut 1988, III, 599-600; Elmalılı, *Hak Dini*, IV, 2324-2325.

³² İsrâ, 17/3; Yasin, 36/41; Bakara, 2/124; Ahkaf, 46/15; Neml, 27/19.

³³ Sâffât, 37/77.

³⁴ Hûd, 11/32.

³⁵ Sâffât, 37/76; Hûd, 11/36-49.

³⁶ İsrâ, 17/3. ayette şöyle buyrulmuştur: “**Ey Nûh ile birlikte gemide taşıdığımız kimselerin nesli! Şunu bilin ki Nûh çok şükreden bir kul idi.**” Bu ifadelerle peygamberlerin soyundan geldiğini iddia edip diğer insanlara üstünlük taslayan Yahudilere bir ders verilmek istenmiştir. Zira onlar kendilerinin Nûh'un oğlu Sam'dan türediklerini, böylece üstün Sâmi ırkından olduklarını zannetmekteydiler. Ayette “**Ey Nûh'la beraber taşıdıklarımızın nesli!**” denilerek onlar Hz. Nûh'a nisbet edilmemiş, bu üstünlük iddiaları çürütülmüştür. Burada asıl hedef Hz. Nûh'un neslini anlatmak değil, Yahudilere ders vermektir. Bu ayetin geçtiği surede önce Hz. Muhammed'in kul oluşuna ve İsrâ mucizesine, ardından da Hz. Musa'ya verilen hidayet ve kulluk kitabına, daha sonra da Hz. Nûh'a dikkat çekilmiştir. Şayet kendinizi Hz. Nûh'a nisbet ediyorsanız o zaman babanız gibi olmaya çalışın, zira o şükreden bir kul idi, denilmek istenmiştir (İbn Kesîr, *Tefsîr*, VIII, 435-436; Nevfel, Ahmet, *Tefsîru Sureti'l-İsrâ*, Cem'iyetu'l-Muhafazatî alâ'l-Kur'ani'l-Kerim, 2013 Amman, s. 161-164). Bir ayette de şöyle buyrulmuştur: “**Denildi ki: Ey Nûh! Sana ve seninle beraber olan ümmetlere bizden selam ve bereketlerle (gemiden) in!...**” Hûd, 11/48.

³⁷ Bir hadiste Hz. Nûh'un üç oğlundan, (Sâm, Yâfes, Hâm) ve bunlardan türeyen toplumlardan bahsedilmektedir. (Tirmizî, *Tefsîr*, Sâffât, H. No: 3229), Menâkıb, 70, Bâbu Fadli'l-Arab, H. No: 3931; Hâkim, *Müstedrek*, IV, 509, H. No: 8429). Ancak Elbânî gibi hadîs âlimleri bu hadîsin zayıf olduğunu belirtmişlerdir. (Tirmizî, *Sünen*, thk.: Ahmed Muhammed Şakir, M. Fuad Abdulbâkî, İbrahim Atve, Bâbu'l-Halebî, Mısır, 1975, V, 725). Dolayısıyla Kur'an'ın açıkça belirtmediği bir konuda bu tür zayıf hadislere ve İsrâîlî rivayetlere güvenilemez. Buradaki zürriyeti, mecâzî anlamda alıp gemiye binen müminler olarak değerlendirmek gerekir. Bir düşünceye göre dünyada üç ana ırk olduğu ve bunların büyük tufandan sonra Nûh peygamberin Hâm, Sâm ve Yâfes adlı üç oğlundan türediği şeklindeki yorumlar Kitâb-ı Mukaddes (Tekvin, 5/32; 9/18; 10/32) kaynaklı bilgilerdir. Her ne kadar İslamî literatüre de girmişse de bu tür bilgilere her zaman ihtiyatlı yaklaşmak, Kur'an ayetleriyle çelişenlerini kabul etmemek gerekir. Şentürk, Recep, “*İrkçilik*”, DİA, İstanbul 1999, XIX, 124; Hz. Nuh'un oğullarına dair verilen ayrıntılı

Nûh'a diğer insanların da iman ettiği bildirilmektedir.³⁸ Buna göre buradaki zürriyet kelimesi ile mecâzen Nûh'a iman etmiş kişilerin yani imanlı bir neslin kastedildiği anlaşılmaktadır. Çünkü gemide sadece Hz. Nûh'un çocukları değil, onunla birlikte başka inananların da olduğu bir gerçektir.³⁹

Peygamberlerin neslinden iyi veya kötü kişiler çıkabilir.⁴⁰ Kur'an hiç kimseye soy ve sülalesinden dolayı bir üstünlük tanımaz. Nitekim babası peygamber olduğu halde Hz. Nûh'un iman etmeyen oğlu kâfirlerle birlikte suda boğulmuştur.⁴¹ Dolayısıyla kendilerini imtiyazlı sanıp Allah'ın (c.c.) evlatları ve sevdikleri olduklarını iddia eden⁴² Ehl-i Kitab'ın bu üstün nesil (Sami Irkı) iddiası reddedilmiş, Kur'an'a göre aynı inancı taşıyan nesiller birbirinin devamı sayılmıştır.

II. KUR'AN'DA BAHSEDİLEN HZ. NÛH'UN AİLE FERTLERİ

Kur'an'da, herhangi bir konu veya kıssa baştan sona tüm detaylarıyla, bütün ayetler bir arada olacak şekilde ele alınmaz. Herhangi bir konu veya kıssanın bir bölümü, Kur'an'ın bazı hedef, maksat ve mesajlarına katkıda bulunacak şekilde anlatılır.⁴³ Bu bağlamda Kur'an'da Hz. Nûh'un ailesi özel olarak anlatılmamış, bazı vesilelerle Hz. Nûh'un karısından ve oğlundan bahsedilmiştir.⁴⁴

Hz. Nûh, gece gündüz demeden kavmini ve çevresindeki insanları dine davet etmiş,⁴⁵ putperestlikten kurtulup tevhid inancını benimsemeleri için yıllarca uğraşmıştır.⁴⁶ Ancak kavminin çoğu iman etmeyip onun davetini reddetmiş, pek

---

bilgiler İsrailiyyata dayanan bilgilerdir. Onlara göre Hz. Nuh'un dördüncü oğlu Ken'ân (veya Yâm) gemiye binmemiş ve boğulmuştur. Geniş bilgi için bk. Kuzgun, Şaban, "Hâm", DİA, İstanbul 1997, XV, 396.

³⁸ Hûd, 11/40, 48.

³⁹ Peygamberler ve onların soyundan gelen nesillerle ilgili En'âm, 6/74-87; Meryem, 19/58; Hadîd, 57/26; Sâffât, 37/113. ayetler dikkat çekicidir. Bu âyetlerden peygamberlerin bütün aile fertlerinin hidâyette olmadığı anlaşılmıştır. Bilgi için bk. el-Merâğî, Ahmed Mustafa, *Tefsîru'l-Merâğî*, Mustafa el-Bâbî el-Halebî, Kahire 1946, VII, 181-183.

⁴⁰ Âl-i İmrân, 3/27. ayete göre "ölüden diri, diriden de ölü çıkabilir." Bu ayet; "kâfirden mümin, müminden kâfir doğabilir" şeklinde de yorumlanmıştır. Mâturîdî, Ebû Mansûr Muhammed b. Muhammed, *Tefsîru'l-Mâturîdî/Te'vîlâtü Ehli's-Sünne*, thk. Mecdî Bâsilum, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 2005, II, 349.

⁴¹ Hûd, 11/42-47.

⁴² Mâide 5/18.

⁴³ Yıldırım, Suat, "Kur'an-ı Kerim'de Kıssalar", Atatürk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi, Ankara 1979, sy: 3, s. 57-59.

⁴⁴ Bu iki kadının anlatılmasından maksat; insanlara şahsî sorumluluklarını hatırlatmaktır. Zira insanların inancına, niyetine ve ameline ve bakılır. Kimin eşi olduğu önemli değildir. Derveze, M. İzzet, *et-Tefsîru'l-Hadîs*, Dâru'l-Garbi'l-İslamî, Beyrut 2000, VIII, 540-541.

⁴⁵ Ankebût, 29/14; Nûh, 71/5-10.

⁴⁶ Nûh suresinin tamamı bununla ilgilidir. Özellikle bk. 71/2-3; 23.

az kişi kendisine iman etmiştir.⁴⁷ Kavminin bu inatçı tavrı karşısında çaresiz kalan Hz. Nûh bu azgın kavimden kurtulmak için dua etmiştir.⁴⁸ Allah (c.c.) da ona bir gemi yapmasını ve her canlıdan birer çift almasını; ancak insanlardan sadece iman edenlerin gemiye binebileceğini vahyetmiştir.⁴⁹ İşte bu vesileyle Kur'an'da Hz. Nûh'un karısından ve oğlundan da bahsedilmiştir.

A. Hz. Nûh'un Karısı

Hz. Nûh'a iman etmeyenlerin içinde kendi karısı ve oğlu da bulunmaktaydı. Hz. Nûh'un karısı kâfirlere ibret olsun diye bir ayette şöyle zikredilmiştir: *صَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِّلَّذِينَ كَفَرُوا امْرَأةَ نُوحٍ وَّامْرَأةَ لُوطٍ كَاتَتَا تَحْتِ عَيْدَيْنِ مِّنْ عِبَادِنَا* / *“Allah kâfirlere Nûh'un karısı ile Lût'un karısını örnek verdi. Bu ikisi kullarımızdan iki salih kişinin (nikâhları) altında idiler de onlara hainlik ettiler. Kocaları da Allah'tan gelen hiçbir şeyi onlardan savamadılar ve bu iki kadına 'Ateşe girenlerle beraber girin cehenneme' denildi.”*⁵⁰

Bu ayette zikredilen iki kadın hakkında Kur'an ve sünnette ayrıntılı bilgi yoktur.⁵¹ Çünkü amaç bu iki kadının biyografisi hakkında bilgi sunmak değildir. Allah (c.c.) ahirette hiç kimsenin, manevi derecesi ne kadar yüce olursa olsun, akrabasına veya soyundan gelen birine fayda sağlayamayacağına dikkat çekmek için bu iki kadını misal getirmiştir. Çünkü din, kişi ile inanç farkı olan akrabalarının arasını ayırmıştır.⁵² Kur'an'da öz olarak bahsedilen bu gibi şahsiyetler hakkında verilen ayrıntılı bilgiler genelde İsrailiyyata dayandığı için Kur'an'ın açıklama yapmadığı bir konuda detaya girmek doğru olmaz. Ancak ayette geçen “kocalarına ihânet ettiler” ifadesinin ne anlama geldiği tarih ve tefsir kitaplarında tartışılmıştır.⁵³ Biz ise bunun bir başka konuya (Hz. Nûh'un oğlu meselesine) ışık tutacağını düşündüğümüz için üzerinde durmakta fayda görüyoruz.

⁴⁷ Hûd, 11/40; Ankebût, 29/14; Nûh, 71/1-24. Ayrıntılı bilgi için bk. Neccâr, Abdulvehhâb, *Kasas, u'l-Enbiyâ*, Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, Beyrut ts., s. 33-34.

⁴⁸ Şuara, 26/118-119; Kamer 54/9-10; Nûh, 71/26-27.

⁴⁹ Hûd, 11/36-37.

⁵⁰ Tahrim, 66/10.

⁵¹ Kur'an ve sünnette bu tür ayrıntılı bilgiler bulunmasa da bazı kaynaklarda Hz. Lût'un karısının adının, “Helsefe”, Vaile, Vâlihe ya da Vahile” olduğu belirtilmektedir. Bk.: es-Sa'lebî, Ebu İshak Ahmed b. Muhammed b. İbrahim, *'Arâisu'l-Mecâlis*, Beyrut ts., s. 108; et-Tuncî, Muhammed, *Mu'cemu A'lâmi'l-Kur'âni'l-Kerîm*, Kuveyt 1996, s. 196. Hz. Nûh'un karısının adının da “Vaile” olduğu belirtilmektedir. İbn Habîb, Ebu Cafer Muhammed, *Kitabu'l-Muhabber*, Beyrut ts., s. 383.

⁵² Mukatil b. Süleyman, Ebû'l-Hasen b. Beşîr el-Ezdi el-Belhî, *Tefsîru Mukâtil*, thk.: Abdulah Mahmud Şehhâte, Dâru İhyâi't-Turâs, Beyrut 1423/ 2003, IV, 379; el-Kurtubî, *el-Câmi'*, XVIII, 201-202.

⁵³ Abbas, Fadıl Hasan, *Kasasu'l-Kur'âni'l-Kerîm*, Dâru'n-Nefâis, Ürdün, 2010, s. 187-188, 203.

Kur'an'da Hz. Nûh'un karısından sadece bir defa yukarıdaki ayette söz edilmekte, kendisine ihanet ettiği ifade edilmektedir.⁵⁴ Söz konusu ihanetin mahiyetini Kur'anî bir referansa dayanarak izâh etme imkânı bulunmamaktadır. Ancak bu hususta sahabe ve tâbiûndan tefsir bilginlerinin görüşlerine müracaat edilebilir. Bu ihanet hakkında tefsir kaynaklarımızda iki farklı yorum görmekteyiz. Farklı senetlerle İbn Abbâs'a nispet edilen rivayetlere göre eşinin Hz. Nûh'a ihaneti, iman etmemesi, onun için "deli" yakıştırmasında bulunması, sırrını ifşâ etmesi ve kavmin zorbalarına yeni iman edenleri jurnallemesi şeklinde izâh edilmiştir.⁵⁵ Onun bu şekilde davranması aynı zamanda nifak olarak da değerlendirilmiştir.⁵⁶ Diğer yoruma göre ise ihanetten maksat, Hz. Nûh'un eşinin kendisini aldatıp zina yapmasıdır.⁵⁷ Ancak kaynaklarımızda bu yorum "Hiçbir peygamberin hanımı zina etmemiştir" denilerek reddedilmiştir.⁵⁸ Hz. Nûh'un eşinin zina ederek kendisini aldattığı yorumu tefsir âlimleri tarafından eleştirilmek için nakledilmiştir.⁵⁹ Bu tür yorumlar doğru değildir. Bu tür yorumları kabul etmemiz ancak tevatür derecesinde bir bilgi ile mümkün olur."⁶⁰

Bahsi geçen ayette "فَخَانَتْهُمَا" = **o iki kulumuza ihanet ettiler**" ifadesindeki ihaneti İbn Abbas, "inkâr edip daveti kabul etmemek" şeklinde anlayıp peygamberlerin hanımlarının zinâkâr olmadığına⁶¹ dair ayetlerden delil getirmiştir.⁶² Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır (ö.1358/1942) da buradaki ihaneti "inanmadılar" şeklinde yorumlamış ve şu bilgileri vermiştir: Buradaki hıyanet, nifak anlamındadır. Yoksa namusa hıyanet, zina vb. kötü fiiller

⁵⁴ Tâhir İbn Âşûr (ö. 1394/1973), Tevrât'taki bilgilere (Tekvin 7/7, 8/18) dayanarak Hz. Nûh'un eşinin kendisine ihanet etmesinin Tûfan'dan sonra gerçekleştiğini belirtmiş, ayrıca ihanet sözcüğünden hareketle Hz. Nûh'un bu ihanetin farkında olmadığını sözlerine eklemiştir. bk. İbn Âşûr, Muhammed Tahir, *Tefsîru't-Tahrîr ve't-Tenvîr*, Dâru Suhnûn, Tunus, ts., XXVIII, 374-375. Ancak konumuz açısından ihanetin ne zaman gerçekleştiği değil, bir peygamberin karısının kendisine iman etmemiş ve onunla inanç ihtilafına düşmüş olması önemlidir. Bk. Aldemir, Halil, *Kur'ân-ı Kerîm'e Göre İhtilaf Nedenleri-Alanları-Boyutları Çözüm Yolları*, Kitâbî Yayınevi, İstanbul 2010, s. 143-144.

⁵⁵ Taberî, *Câmi'*, XXVIII, 169-170. Ayrıca bk. Mâturîdî, *Tefsîru'l-Mâturîdî/Te'vilâtu Ehli's-Sünne*, X, 95-97.

⁵⁶ Zemahserî, *a.g.e.*, IV, 559; Beydâvî, *a.g.e.*, I, 507.

⁵⁷ Mâturîdî, *a.g.e.*, X, 96; Zemahserî, *a.g.e.*, IV, 559.

⁵⁸ Taberî bu yorumun reddini Dahhâk'a (ö. 105/723) nisbet etmiştir. bk. Taberî, *Câmi'*, XXVIII, 170. Zemahserî ve Râzî'de ise bu söz İbn Abbâs'a nispet edilmiştir. bk. Zemahserî, *a.g.e.*, IV, 559; Râzî, *a.g.e.*, XXX, 44.

⁵⁹ Meselâ bk. Mâturîdî, *a.g.e.*, X, 96; Zemahserî, *a.g.e.*, IV, 559.

⁶⁰ Mâturîdî, *a.g.e.*, X, 97.

⁶¹ Nûr, 24/3, 15-16 ve 26. ayetler bu tür şeylerin peygamberlerden uzak olacağını göstermektedir.

⁶² Geniş bilgi için bk. er-Râzî, Fahrüddin, *Mefâtihu'l-Gayb (et-Tefsîru'l-Kebîr)*, Dâru'l-Fikr, Beyrut 1981, XVII, 351; İbn Kesîr, *Tefsîr*, II, 448; el-Beydâvî, el-Kâdî Nâsirüddin, *Envâru't-Tenzîl ve Esrâru't-Te'vil*, Dersaadet, İstanbul ts., III, 109; İbn Kesîr, *el-Bidaye*, I, 182.

düşünülemez. Hiçbir peygamberin hanımı asla zina etmemiştir. Zira **“Zina eden kadını ancak zina eden bir erkek veya bir müşrik nikâhlar...”**⁶³ ayeti pek açıktır. Bu kadınlar nikâhı altında buldukları peygamberlerden gerektiği gibi istifade edememiş, hatta onlara hıyanet etmişler ve Allah’ın gazabına uğramışlardır. Kocalarının ise onlara manevî yönden hiçbir faydası olmamıştır.⁶⁴ Nitekim Hz. Nûh’a azap emri geldiğinde **“Ehlini gemiye bindir! Ancak üzerine azap sözü kesinleşmiş olanlar müstesna”**⁶⁵ denilmiştir. O da oğlunu ve karısını kurtaramamış, onları hatırlaması bile kınanmıştır.⁶⁶

Hz. Nûh’un karısının gemiye binip binmediğine dair Kur’an’da açık bir bilgi yoktur. Ancak gemiye sadece inananlar bineceğine göre, nasların geneli⁶⁷ dikkate alındığında Hz. Nûh’un karısının gemiye binmiş olması düşünülemez.⁶⁸ Ancak muharref olan Kitab- Mukaddes’te hem Hz. Nûh’un karısının hem de üç oğlu ve üç gelinin gemiye bindiği anlatılmıştır.⁶⁹ Kur’an’da verilen bilgilerden anlaşıldığına göre Hz. Nûh’un karısı kendisine iman etmemiş, davasına ihanet etmiştir. Bu nedenle de bu dünyada kâfirlerle beraber helâk olduğu gibi hak davaya ihanetin cezası olarak ahirette de cehenneme girecektir.

B. Hz. Nûh’un Oğlu

Hz. Nûh’un, Kur’an’da bahsi geçen aile fertlerinden biri de oğludur. Hz. Nûh’un karısı gibi oğlu da babasının tüm yalvarmalarına rağmen iman etmemiş, Allah’a (c.c.) sığınmak yerine dağların zirvelerine güvenmiş ve sonunda kâfirlerle beraber boğulup gitmiştir.

Tufan olayında gemi yapılıp her taraftan sular yükselmeye başladığında Hz. Nûh’un oğlu bir kenarda kalıp gemiye binmek istememişti. Olay Hud suresinde şu şekilde geçmektedir: **“42. Gemi, dağlar gibi dalgalar arasında onları götürüyordu. Nûh, gemiden uzakta bulunan oğluna: ‘Yavrucuğum! (Sen de) bizimle beraber bin, kâfirlerle beraber olma!’ diye seslendi. 43. Oğlu: ‘Beni sudan koruyacak bir dağa sığınacağım’ dedi. (Nûh): ‘Bugün Allah’ın emrinden (azabından), Allah’ın esirgediklerinden başkasını, merhamet sahibi Allah’tan başka koruyacak kimse yoktur’ dedi. Aralarına dalga girdi, böylece o da boğulanlardan oldu. 44. (Nihayet) ‘Ey yer suyunu**

⁶³ Nûr, 24/3.

⁶⁴ En’âm, 6/164; İsrâ, 17/15; Fatır, 35/18; Zümer, 38/7; Necm, 53/38-40; Tûr 52/21; Müddessir, 74/38; Bakara, 2/123; Necm, 53/26; Müddessir, 74/48. ayetlere göre hiçbir kâfir bir yakınının şefaatiyle azaptan kurtulamaz. Herkes kendi ameline göre değerlendirilecektir.

⁶⁵ Hûd, 11/40.

⁶⁶ Elmahlı, *Hak Dini Kur’an Dili*, VII, 5130-5131.

⁶⁷ A’raf, 7/64; Yûnus, 10/73; Hûd, 11/37, 40; Müminun, 23/27; Furkan 25/37; Nûh, 71/26-27.

⁶⁸ Râzî, *Mefâtihu’l-Ğayb*, XVII, 348.

⁶⁹ Kitâb-ı Mukaddes, Tekvin 6/18; 7/13.

yut! Ve ey gök (suyunu) tut!’ denildi. Su çekildi; iş bitirildi; (gemi de) Cûdî (dağın) üzerine yerleşti ve ‘O zalimler topluluğunun canı cehenneme!’ denildi. 45. Nûh Rabbine dua edip dedi ki: ‘Ey Rabbim! Şüphesiz oğlum da ailemdendir. Senin va’din ise elbette haktır. Sen hâkimler hâkimisin.’ 46. Allah buyurdu ki: ‘Ey Nûh! O asla senin aileden değildir. Çünkü onun yaptığı kötü bir iştir. O halde hakkında bilgin olmayan bir şeyi benden isteme! Ben sana cahillerden olmamanı tavsiye ederim.’ 47. Nûh dedi ki: ‘Ey Rabbim! Ben senden hakkında bilgin olmayan şeyi istemekten sana sığınırım. Eğer beni bağışlamaz ve esirgemezsen, ben ziyana uğrayanlardan olurum!’ 48. Denildi ki: ‘Ey Nûh! Sana ve seninle beraber olan ümmetlere bizden selam ve bereketlerle (gemiden) in! Kendilerini (dünyada) faydalandıracağımız, sonra da bizden kendilerine elem verici bir azabın dokunacağı ümmetler de olacaktır.’ 49. (Resûlüm!) İşte bunlar sana vahyettiğimiz gayb haberlerindedir. Bundan önce onları ne sen biliyordun ne de kavmin. O halde sabret. Çünkü iyi sonuç (sabredip) sakınanlarıdır.”

Bu ayetlerde geminin dağlar gibi dev dalgalar⁷⁰ arasında yüzmeye başladığı anda Hz. Nûh’un, babalık şefkatiyle son bir hamle yaparak oğluna seslendiği görülmektedir. Burada müfessirler bazı hususları gündeme getirerek konunun ayrıntılarını tartışmışlardır. Bu hususlardan bazıları şunlardır:

1. Boğulan Çocuğun Hz. Nûh’un Oğlu Olup Olmadığı Meselesi

Sahabeden Abdullah İbn Abbâs (ö. 68/687), tâbiundan Katâde b. Dı‘âme (ö. 107/725), Saîd b. Cübeyr (ö. 95/714), Mücâhid b. Cebr (ö. 103/721), İkrime (v. 105/723) ve Dahhâk (ö. 105/723) gibi müfessirler boğulan çocuğun Hz. Nûh’un oğlu olduğu görüşünde hemfikirdirler.⁷¹ Çünkü Kur’an’da Hz. Nûh’un, oğluna seslenişi şu şekilde anlatılmıştır: ... وَنَادَى نُوحٌ ابْنَهُ وَكَانَ فِي مَعْزِلٍ يَا بُنَيَّ ... / “...Nûh, gemiden uzakta bulunan oğluna: ‘Yavrucuğum!...’ diye seslendi.”⁷² Hz. Nûh’un oğluya ilgili ayette o “**Ya Rabbi! Bu benim oğlumdur, o benim ehlimdendir...**” derken, iki yargı cümlesi belirtilmiştir. Birincisi; çocuğun onun oğlu olması, ikincisi de oğlunun onun ehlinden olması. Kur’an, ikinci yargıyı reddetmiş fakat ilk yargıdaki çocuğun onun oğlu oluşunu reddetmemiştir.⁷³ Bazıları bir peygamberin oğlunun kâfir olamayacağını düşünerek farklı yorumlara gitmişlerdir. Hâlbuki Peygamberin yakını olup da kâfir olan daha başka örnekler de vardır.⁷⁴

⁷⁰ Burada dalgalar dağlara benzetilirken başka ayetlerde de geminin şekli ve dalgaların ayrıntısı verilmektedir: Kamer 54/13-14; Hakka 69/11-12.

⁷¹ Taberî, *Câmi*, XII, 32; Râzî, *Mefââtihü'l-Ğayb*, XVII, 350-351; İbn Kesîr, *Tefsîr*, II, 448.

⁷² Hûd, 11/42.

⁷³ Buna rağmen ulema bu konuyu da tartışmış, ihtilaf etmiştir. Bk.: Neccâr, Abdulvehhâb, *Kasas, u'l-Enbiyâi*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, ts., s. 67.

⁷⁴ Hz. İbrahim’in babasının da kâfir olduğu Kur’an metniyle sabittir. (En’âm, 6/74; Tevbe, 9/114; Meryem, 19/42-48; Mümtehine, 60/4). Ne var ki Peygamberin oğlunun kafir

Alimlerden “oğlu değildir” diyenler iki farklı görüş belirtmiş, bazıları “Bu çocuk, karısının eski evliliğinden olup, Hz. Nûh’un üvey oğludur.” demişlerdir. Zira Muhammed b. Ali el-Bakır (ö. 114/733) ve Hasan el-Basrî (ö. 110/728)’den gelen bir rivayete göre Hz. Ali (ö. 40/660), ilgili ayeti ... **وَنَادَى نُوحٌ ابْنَهَا ... / “...Nûh, o kadının oğluna!... seslendi.”**⁷⁵ şeklinde okumuştur. Bunlar : **إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ / “O asla senin ailenden değildir. Çünkü onun yaptığı kötü bir iştir...”**⁷⁶ ayetini de delil getirip bu çocuğun Hz. Nûh’un evinde yetişmiş üvey evlat olduğunu savunmuşlardır. Yine bu âlimlerden bazıları da çocuğun Hz. Nûh’tan olmayıp karısının ihanet etmiş olduğunu, çocuğun gayr-i meşru olduğunu iddia etmişler, yukarıda sunulan Tahrim 66/10. ayetteki “ihamet/hainlik” ifadesini de buna delil getirmişlerdir.⁷⁷ Oysa daha önce de belirtildiği gibi İbn Abbâs (r.a.) buradaki hainliği peygamberlik davasına ihanet olarak yorumlamış, bunun asla fuhuş anlamında bir ihanet olamayacağını belirtmiştir.⁷⁸

Âlimlerin çoğunluğu üvey evlat konusunun gerçek olmadığını, bu görüşün Hasan el-Basrî gibi âlimlere nispet edilen bir uydurma olduğunu belirtmişlerdir.⁷⁹ Hz. Ali’ye nisbet edilen ... **وَنَادَى نُوحٌ ابْنَهَا ... / “...Nûh, o kadının oğluna seslendi...”** şeklindeki kıraat ise öncelikle şaz bir kırâat olup, mütevatir olmadığı için okunuşu kabul görmemiştir. Bu kırâat doğru kabul edilecek olsa bile annesi kâfir olduğu için Hz. Nûh’tan uzaklaştırıp, annesi gibi kâfir anlamında, “annesinin oğlu” şeklinde anlaşılabilir.⁸⁰

Yine **إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ / “O asla senin ailenden değildir. Çünkü onun yaptığı kötü bir iştir...”**⁸¹ ayeti, “O senin dinine mensup olanlardan değildir” anlamında olup burada “din” kelimesi hafzedilmiştir.⁸² Ayrıca “ehl” kelimesinin ne anlama geldiği yukarıda izah edilmişti. “Oğlu” kelimesini hakikî manada değil de mecâzî anlamda “üvey oğlu” şeklinde anlamak için de bir sebep ve zaruret yoktur. Burada böylesi bir zaruret olmadığına göre kelimenin birincil anlamıyla anlaşılması gerekir. Dolayısıyla bu ayete mecazi mana vermek caiz değildir.⁸³ Bu kişi, Hz. Nûh’un oğlu olduğuna göre **“O asla**

olduğunu yadırgayanlar onun karısının kendisini aldatmış olabileceğini normal karşılamış, bunu bir peygambere reva görebilmişlerdir. Râzî, *Mefâtihu'l-Ğayb*, XVII, 350; Abbas, Fadıl Hasan, *Kasas*, s. 187.

⁷⁵ Hûd, 11/42.

⁷⁶ Hûd, 11/46.

⁷⁷ Râzî, *Mefâtihu'l-Ğayb*, XVII, 350-351; İbn Kesîr, *Tefsîr*, II, 448.

⁷⁸ Râzî, *Mefâtihu'l-Ğayb*, XVII, 351.

⁷⁹ el-Âlûsî, Şihabuddin es-Seyyid Mahmud, *Râhu'l-Meânî fi Tefsîri'l-Ku'âni'l-Azîm ve's-Seb'i'l-Mesâni*, İhyâu't-Turâsi'l-'Arabî, Beyrut ts., XVII, 52.

⁸⁰ Ebû Hayyân, M. b. Yusuf el-Endelûsî, *el-Bahru'l-Muhîd*, thk.: Adil Ahmed ve Arkadaşları, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1993, V, 226.

⁸¹ Hûd, 11/46.

⁸² Taberî, *Câmi'*, XII, 32.

⁸³ Râzî, *Mefâtihu'l-Ğayb*, XVII, 350-351.

senin ailenden değildir” cümlesi iki şekilde anlaşılabilir: Cümle; ya “O, senin dinine mensup olanlardan değildir” anlamında, ya da “O, sana, seninle beraber kendilerini kurtaracağımı va’detmiş olduğum ailene dâhil değildir” şeklinde anlaşılabilir. Her iki anlam da birbirine yakındır.⁸⁴

2. Oğlunun Adı ve Genel Durumu

Her ne kadar bazıları bu çocuğun adının “Kenan” bazıları ise “Yâm” olduğunu belirtmişlerse⁸⁵ de Kur’an’da ve sahih sünnette buna dair bir açıklama olmadığı gibi, bu bilginin kıssanın amacına herhangi bir katkısı da yoktur. Kur’an kıssalarında isimlere değil, onların gösterdiği şahıs ve olaylara dikkat etmek gerekir.⁸⁶

Hz. Nûh oğlunu gemiden ve kâfirlere uzakta bir yerde görünce onun kendisine inanarak gemiye bineceğini zannetti.⁸⁷ Oğlu ise babasının bu şefkat dolu teklifini reddedip dağa tırmanacağını söylemişti. Ama ne yazık ki onlar böyle konuşurlarken araya dalga girip Hz. Nûh’un inatçı, kâfir oğlunu alıp gitmişti.⁸⁸

Burada şu soru sorulabilir: Hz. Nûh daha önce; رَبِّ لَا تَذَرْ عَلَيَّ الْأَرْضَ مِنْ...Ya Rabbî, الْكَافِرِينَ دِيَارًا. إِنَّكَ إِنْ تَذَرَهُمْ يُضِلُّوا عِبَادَكَ وَلَا يَلِدُوا إِلَّا فَاجِرًا كَفَّارًا. **yeryüzünde dolaşan bir tek kâfir bile bırakma! Zira onları bırakırsan onlar senin kullarını saptırırlar ve sadece kendileri gibi kâfir, ahlâksız çocuklar dünyaya getirirler.**⁸⁹ dediği halde nasıl olur da kafir olduğunu bildiği bir oğlunun kurtuluşunu isteyip onu gemiye çağırabilir?

Bu durumda aşağıdaki ihtimaller söz konusu olabilir:

a) O münafıklık ederek küfrünü gizliyordu. Hz. Nûh da oğlunun mümin olduğunu zannettiği için ona “gel gemiye bin!” diye seslenmiştir. Eğer böyle olmasaydı, onun kurtulmasını istemezdi.⁹⁰

b) Hz. Nûh, onun kâfir olduğunu biliyordu. Fakat oğlu boğulma ile yüz yüze kalınca iman teklifini kabul edecek zannetti. Buna göre, Hz. Nûh’un “Evlâdım! Gel bizim yanımıza sen de bin” sözü sanki oğlundan iman etmesini

⁸⁴ Râzî, *Mefâtihu'l-Ğayb*, XVIII, 357.

⁸⁵ İbnu'l-Cevzî, Ebu'l-Ferec Cemâluddîn, *Zâdu'l-Mesîr fî İlmi't-Tefsîr*, el-Mektebu'l-İslamî, Beyrut 1984, IV, 109.

⁸⁶ Hâfîz, 'Îmâd Züheyr, *el-Kasas,u'l-Kur'ânî Beyne'l-Âbâi ve'l-Ebnâi*, Dâru'l-Kalem, Dimaşk, 1992, s. 26.

⁸⁷ Râzî, *Mefâtihu'l-Ğayb*, XVII, 351.

⁸⁸ Hâfîz, 'Îmâd Züheyr, *el-Kasas,u'l-Kur'ânî*, s. 27.

⁸⁹ Nûh, 71/26-27.

⁹⁰ eş-Şevkânî, Muhammed b. Ali b. Muhammed, *Fethu'l-Kadîr el-Câmi' Beyne Fenneyi'd-Dirâyeti ve'r-Rivâyeti min İlmi't-Tefsîr*, thk.: Abdurrahman 'Amîre, Dâru'l-Vefâ, Beyrut, 1997, II, 499.

istemmiş olduğuna delalet eder. Bu, onun “**kâfirlerle beraber olma**” cümlesi ile de kuvvet kazanır.

c) Baba şefkati belki de onu böyle bir nidada bulunmaya sevk etmiştir. Binâenaleyh daha önce geçmiş olan, “**Aleyhinde söz geçmiş (helâkleri takdir edilmiş) olanlar**” cümlesi, mücmel bir ifadedir. Bundan dolayı belki de Hz. Nûh, oğlunun bu hükmün kapsamına girmemesini mümkün görmüş olabilir.⁹¹

Ancak bu görüşlerden birincisi delilsiz olduğu için pek tutarlı görülmemiş, ikincisi son anda imanın fayda vermeyeceğinden hareketle eleştirilmiş ve üçüncü görüş olan Hz. Nûh’un babalık şefkatiyle oğlunu kurtarmaya çalışmış olması tercihe şayan görülmüştür.⁹² Zaten cümlesinin başında ... يَا بُنَيَّ / “**Yavrucuğum!..**”⁹³ diye seslenmiş olması da bu görüşe ağırlık kazandırmaktadır.

3. Hz. Nûh’un Talebi

Hz. Nûh daha önce kendisine ehlinin kurtulacağı vadedildiği için, mümin sandığı oğlunun da ehlinden olduğunu düşünmüş ve Allah (c.c.)’a bu vadin niçin gerçekleşmediğini sormuştu.⁹⁴ Çünkü Allah (c.c.) daha önce şunu bildirmişti: **فَلَمَّا** / “...Nûh’a dedik ki: **(Canlı çeşitlerinin) her birinden birer çift ile -(boğulacağına dair) aleyhinde söz geçmiş olanlar dışında- aileni ve iman edenleri gemiye bindir!..**”⁹⁵ Bu ayetteki “أَهْلَكَ / Ehlini” ifadesi, bu kelimenin aile anlamında kullanılması durumunda doğal olarak oğlunu da kapsamaktaydı. Ama Hz. Nûh onun **إِلَّا مَنْ سَبَقَ** / “(boğulacağına dair) aleyhinde söz geçmiş olanlar hariç...” ifadesindeki istisnalar içinde olup olmadığını kesin bilemediği için “**رَبِّ إِنْ ابْتِئِي مِنْ** / **وَأَنْتَ أَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ**” deyiverdi. **وَأَنْتَ أَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ** / “**Senin vadin ise elbette haklıdır. Sen hâkimler hâkimisin.**” Sen kesin ailemin kurtulacağını söz vermiştin, diye de durumun açıklığı kavuşmasını istedi.⁹⁶

Hz. Nûh’un bu durumda isyankâr bir tavır sergilediğini düşünmek doğru olmaz. Aksine o, daha önce yapılan vadin niçin gerçekleşmediğini ve oğlunun neden kurtulamadığını anlamaya çalışıyordu. Zaten Allah’a (c.c.) karşı bütün

⁹¹ Râzî, *Mefâtihu’l-Ğayb*, XVII, 351.

⁹² Aldemir, *Kur’ân-ı Kerim’e Göre İhtilaf* s. 157.

⁹³ Hûd, 11/42.

⁹⁴ Hûd, 11/45. Geniş bilgi için bkz: İbn Kesîr, *Tefsîru’l-Kur’âni’l-Azîm*, II, 447; Abbas, Fadıl Hasan, *Kasas*, s. 186.

⁹⁵ Hûd, 11/40.

⁹⁶ el-Mûsevî, Abbas Alî, *el-Esdeku fî Kasas,i’l-Enbiyâi*, Dâru’l-Mürtedâ, Beyrut 1996, s. 50-51.

edebiyatla “**Senin vadin ise elbette haklıdır. Sen hâkimler hâkimisin.**” diyordu.⁹⁷ Hz. Nûh sözünü bitirir bitirmez şu şekilde cevap gelmiştir: **قَالَ يَا نُوحُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ / إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ فَلَا تَسْأَلْنِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنِّي أَعِظُكَ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ** “Allah buyurdu ki: **Ey Nûh! O asla senin ailenden değildir. Çünkü onun yaptığı kötü bir iştir. O halde hakkında bilgin olmayan bir şeyi benden isteme! Ben sana cahillerden olmamanı tavsiye ederim.**”⁹⁸

Hz. Nûh’un oğlunun onun ehlinden olmadığı gerçeği onun kurtulacağı vadedilenler arasında olmayacağını gösterir. Çünkü Kur’an ayetlerine⁹⁹ göre iman bağı soy bağından önemlidir.¹⁰⁰ Burada mübalâğa için **عَمَلٌ** değil de **عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ** şeklinde **عَمَلٌ** kelimesi kullanılmıştır. Her ne kadar burada “hû” zamirinin çocuğu değil de Hz. Nûh’un talebini gösterdiğini söyleyenler olmuşsa da tercih edilen görüşe göre bu zamir Hz. Nûh’un oğlunu göstermektedir.¹⁰¹ Zaten bir diğer kıraate göre **عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ** / “**O salih olmayan bir amel işledi**” tarzındaki okuyuş da zamirin Hz. Nûh’un oğlunu gösterdiğini desteklemektedir.¹⁰²

Allah (c.c.), Hz. Nûh’a her ne kadar böyle bir talepte bulunmasını yasaklamışsa da bunu tamamen lütf ve şefkat dolu bir üslupla yaparak onu azarlamamıştır. Yani neticesini çok da iyi bilmediğin böyle bir talepte bulunmak senin gibi birine yakışmaz. Bu tarz bir üslupla aslında Hz. Nûh’un konumu ve makamının yüceliği bir daha tescillenmiş olup bu talep onun ismetine halel getirmemiştir.¹⁰³ Hz. Nûh da zaten bu uyarıyı alınca ısrar etmemiş, derhal bu isteğinden vaz geçip Allah’tan mağfiret dilemiş ve şöyle yalvarmıştır: “**...Ey Rabbim! Ben senden hakkında bilgin olmayan şeyi istemekten sana sığınırım. Eğer beni bağışlamaz ve esirgemezsen, ziyana uğrayanlardan olurum!**”¹⁰⁴

⁹⁷ ez-Zemahşerî, Ebi’l-Kasım Cârullah Mahmûd b. Ömer, *el-Keşşâf an Hakâiku Ğavâmidi’t-Tenzîl ve Uyûni’l-Akâvil fî Vucûhi’t-Te’vil*, thk.: Adil Ahmed ve Arkadaşları, Riyâd 1998, II, 272.

⁹⁸ Hûd, 11/46.

⁹⁹ Tevbe, 9/23-24; Mücadele, 58/22; Mümtetine, 60/1-3.

¹⁰⁰ Râzî, *Mefâtihu’l-Ğayb*, XVIII, 357; Tabbâra, *Afîf Abdulfettah, Mea’l-Enbiyâi fî’l Kur’âni’l-Kerîm*, Dâru’l-İlm, Beyrut 1982, s. 81; Hâfız, ‘Îmâd Züheyr, *el-Kasas,u’l-Kur’ânî*, s. 48-49.

¹⁰¹ Taberî, Câmi’, XII, 32-33; Zemahşerî, *Keşşâf*, II, 273; Râzî, *Mefâtihu’l-Ğayb*, XVII, 351, *İsmetu’l-Enbiya*, s. 46; Âlûsî, *Rûhu’l-Meânî*, XII, 69; es-Sübânî, *İsmetu’l-Enbiyâi*, s. 115-116.

¹⁰² Râzî, *Mefâtihu’l-Ğayb*, XVIII, 357; Hâfız, ‘Îmâd Züheyr, *el-Kasas,u’l-Kur’ânî*, s. 31.

¹⁰³ Râzî, *Mefâtihu’l-Ğayb*, XVII, 351; Kurtubî, *el-Câmi’*, IX, 48, Beydâvî, *Envâru’t-Tenzîl*, III, 110, Ahmed es-Sâvî, *Hâşiyetu’s-Sâvî ala’l-Celâleyn*, II, 217; el-Müsevî, *el-Esdeku fî Kasas,i’l-Enbiyâi*, s. 51.

¹⁰⁴ Hûd, 11/47.

Temas edilmesi gereken bir diğer konu da Hz. Nûh'un "Ya Rabbi oğlum da ailemendendir." talebine cevaben "O senin ehlinden değildir." ayetinde Hz. Nûh'un tezkîb edilip edilmediği meselesidir. Bu konu şöyle izah edilebilir: Hz. Nûh, Allah (c.c.)'in daha önceki "tüm ehlini gemiye bindir."¹⁰⁵ emrine binaen böyle bir istekte bulunmuştur. O, bir önceki başlıkta sıralanan sebeplerden dolayı babalık şefkatiyle duygularını Rabbine arz etmişti. Hz. Nûh daha önce almış olduğu "Ehlini gemiye bindir!" emrinin, inançlı inançsız nesep yönüyle bağı bulunan tüm ailesini kapsadığını sanmıştı. O Allah'ın vadinin hak olduğunu biliyor ama ehlinden sandığı oğlunun boğulmasının da sebebini anlamaya çalışıyordu. Burada yalanlanacak bir durum söz konusu olmayıp Allah (c.c.), Hz. Nûh'a işin aslını açıklayarak şöyle demiş oluyordu: "Senin oğlun ayetlerdeki kurtuluştan istisna edilen gruba dâhil olup senin ehlinden değildir."¹⁰⁶

Hz. Nûh gibi bir peygamberin, açıkça kâfir olduğunu bildiği bir yakını veya burada olduğu gibi oğlunu Allah'a karşı savunup ona dua ve şefaet etmesi düşünülemez. Çünkü bu çocuk Hz. Nûh'un oğlu olsa da onun ehlinden değildi. Dolayısıyla Allah'ın kurtarmayı vad ettiği gruba girmiyordu.¹⁰⁷ Yeryüzünde kâfir olan herkesin helâkini isteyen Hz. Nûh¹⁰⁸ mümin mi kâfir mi olduğuna bakmaksızın kendi sulbünden olan birisinin kurtuluşunu isteyemez. Hz. Nûh elbette ehlinden iman edenlerin kurtulacağını biliyordu. Onun, ehlinden istisna edilenlerden sadece karısını anlamış olduğunu iddia eden görüşün de bir delili yoktur. Bu ayetten istisna edilenlerin hakka karşı gelen herkes olduğu açıktır.¹⁰⁹ Ayrıca Allah (c.c.) Hz. Nûh'a "وَلَا تُخَاطِبُنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُعْرِضُونَ" / "...Zalimler hakkında bana niyazda bulunma! Onlar boğulacaklardır."¹¹⁰ derken bunun bütün müşrikleri kapsadığı açıktır. "وَأَهْلَكَ إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ" / "Ancak ehlinden azabı hak etmiş olanların dışında..."¹¹¹ denirken bunun müminlere has olduğu da karine yoluyla anlaşılmaktadır.¹¹²

Bu konu şu açıdan da değerlendirilebilir: Hz. Nûh mümin sandığı oğluna "يَا بُنَيَّ ارْكَب مَعَنَا وَلَا تَكُن مَعَ الْكَافِرِينَ" / "Yavrucuğum! (Sen de) bizimle beraber bin, kâfirlerle beraber olma!"¹¹³ demişti. Eğer onun kâfir olduğunu bilseydi وَلَا تَكُن مَعَ الْكَافِرِينَ / "kâfirlerin içinde kalma" derdi. Onun mümin olduğunu sandığı için kurtulmasını ümit ediyordu. Ancak Allah (c.c.) işin hakikatini açıklayarak oğlunun gerçekte mümin olmadığını, boğulması gerekenlerden olduğunu bildirdi.

¹⁰⁵ Hûd, 11/40.

¹⁰⁶ es-Sübhânî, *İsmetu'l-Enbiyâi*, s. 111-112.

¹⁰⁷ Razi, *İsmetu'l-Enbiya*, s. 46-47.

¹⁰⁸ Nûh, 71/26-27.

¹⁰⁹ es-Sübhânî, *İsmetu'l-Enbiyâi*, s. 113.

¹¹⁰ Hûd, 11/37; Mü'minûn 23/27.

¹¹¹ Hûd, 11/40.

¹¹² es-Sübhânî, *İsmetu'l-Enbiyâi*, s. 114.

¹¹³ Hûd, 11/42.

Böylece de -yukarıda sorulan soruya cevap olarak- Hz. Nûh'un tekzip edilme gibi bir durumu söz konusu değildir.¹¹⁴ Hz. Nûh henüz istemeden de uyarılmış olabilir. Nitekim uyarı fiillerinin mazi değil de muzari sigaları ile kullanılmış olması bunu göstermektedir.¹¹⁵

Hz. Nûh'un af ve mağfiret istemesi onun günah işlediğini göstermez.¹¹⁶ Peygamberler günah işlemedikleri halde kendi makamlarına yakışmayacak en küçük bir gaflet anında hemen tövbe istiğfar ederler. Nitekim Peygamberimiz (s.a.v.) de hiç günah işlemediği hatta ihtimal dâhilinde olan hatalarının bağışlanacağı garantisini verildiği¹¹⁷ hâlde yine de ayetlerde istiğfar etmesi emredilmiş,¹¹⁸ kendisi de günde birçok kez istiğfarda bulunduğunu açıklamıştır.¹¹⁹ Bu onun makamına bir hâlel getirmez, sadece işlenecek hatalar karşısında yapılması gerekeni gösteren tavır açısından bir örnek teşkil eder.

III. KISSADAN ÇIKARILACAK SONUÇLAR

Kur'an'da kıssalar yalnız bir hikâyeye olarak anlatılıp bırakılmaz. O kıssadan alınacak hisse, ders ve ibretlere vurgu yapılır.¹²⁰ Hz. Nûh kıssasının anlatıldığı yerlerde de buna dikkat çekilmiş,¹²¹ bir ayette, **“Şüphesiz bunda (Nûh ve kavminin başından geçenlerde) birtakım ibretler vardır. Hakikaten biz (kullarımızı böyle) deneriz.”**¹²² buyrulmuştur. Bu nedenle Nûh kıssasından çeşitli ibret ve dersler çıkarılabilir.

Hz. Nûh kıssası özellikle ailesiyle olan alakası incelendiği zaman iki önemli husus ortaya çıkmaktadır. Bunlardan biri; Hz. Nûh kâfir bir kadınla evli olduğuna kıyasla bir Müslüman'ın gayr-i müslim biriyle evlenip evlenemeyeceği, diğeri ise bir Müslüman'ın¹²³ inanmayan aile efradına ve diğer akrabalarına dua ve şefaet edip edemeyeceği meselesidir. Bu sebeple burada “Eski Ümmetlerin Hukûku (Şer'u Men Kablena) bizim için ne ifade eder?” sorusuna cevap aradıktan sonra araştırmanın bu kısmında bu iki hususa açıklık getirilecektir.

¹¹⁴ es-Sübhânî, *İsmetu'l-Enbiyâi*, s. 114.

¹¹⁵ Tabatabâî, Muhammed Hüseyin, *el-Mizân fî Tefsîri'l-Kur'ân*, Beyrut 1973, X, 254; Zemaşşerî, *Keşşâf*, II, 101; es-Sübhânî, *İsmetu'l-Enbiyâi*, s. 118.

¹¹⁶ Tabatabâî, *el-Mizân*, X, 246-247; es-Sübhânî, *İsmetu'l-Enbiyâi*, s. 120.

¹¹⁷ Fetih, 47/2.

¹¹⁸ Muhammed 47/19; Nisâ 4/106; Nasr 110/3.

¹¹⁹ Buhârî, Daavât 3; Müslim, Zikir 41; Ebû Dâvûd, Vitir 26; Tirmizî, Tefsîr 47; İbni Mâce, Edeb 57.

¹²⁰ Yusuf 12/111.

¹²¹ Şuarâ, 26/119-121; Ankebût, 29/15; Sâffât, 37/ 78-79.

¹²² Müminun, 23/30.

¹²³ Allah (c.c.), Peygamberimizi örnek almayı emrettiği (Ahzab, 33/21) gibi diğer peygamberleri de örnek almamızı emretmiştir (En'âm, 6/90).

A. Evvelkilerin Hukûku (شرع من قبلنا / Şer'u Men Kablenâ)

Şer'u Men Kablena ifadesinden maksat, Allah'ın Hz. Muhammed'den önceki toplumlar için koyduğu ve kendi peygamberleri vasıtası ile onlara bildirdiği –Kur'an-ı Kerim ve hadislerde de zikredilen- hükümlerdir.¹²⁴

Önceki toplumlarla ilgili hükümlerin bizim için de geçerli olup olmadığı hususu üç şekilde mütalaa edilmiştir:

1. Daha önceki toplumlara emredilip Müslümanlar hakkında da geçerli olduğu bildirilen oruç ve kurban gibi hükümler.¹²⁵

2. Eski ümmetlere has olup bu ümmet açısından mensûh olduğu bildirilen hükümler. Bazı gıda maddelerinin Yahudilere haram iken bize helal olması gibi.¹²⁶ Yine hadiste bildirildiğine göre ganimetler önceki toplumlara haram iken ümmet-i Muhammed'e helal kılınmıştır.¹²⁷

3. Bazı hükümler de var ki Kur'an ve sünnette eski ümmetler için konulduğu bildirildiği halde ümmet-i Muhammed için geçerli olup olmadığı açıkça belirtilmemiştir. Mesela kısasla ilgili bir ayette¹²⁸ Tevrat'ta Yahudiler için konulan bazı hükümler zikredilmiş, ancak ümmet-i Muhammed için geçerli olup olmadığına dair açık bir ifade kullanılmamıştır.¹²⁹

Usul âlimleri eski ümmetlerle ilgili hükümlerin -şayet Kur'an ve sünnette zikredilmiş ve mensûh olduğuna dair açık bir delil yoksa- Ümmet-i Muhammed için de geçerli olabileceğini benimsemişlerdir. Ancak Kur'an ve sünnette yer almayan ya da mensûh olduğuna dair açık bir nass bulunan hükümlerin ümmet-i Muhammed için bağlayıcı olmadığını ifade etmişlerdir.¹³⁰

¹²⁴ es-Serahsî, Ebû Bekr Muhammed ibn Ahmed Ebû Sehl, *Usûlü's-Serahsî*, thk.: Ebû'l-Vefa el-Afgânî, Beyrut 1993, s. 99; Zeydan, Abdülkerim, *el-Vecîz fî Usûli'l-Fıkh*, Bağdad 1976, s. 263; Zühaylî, Vehbe, *Usûlü'l-Fıkhî'l-İslamî*, Dımaşk 1986, II, 838; Şa'ban, Zekiyüddin, *Usûlü'l-Fıkh*, trc.: Dönmez İbrahim Kâfî, *İslam Hukuk İminin Esâsları*, Ankara 1990, s. 180.

¹²⁵ Bakara, 2/183'de oruçla ilgili şöyle buyrulur: **“Ey iman edenler! Oruç sizden önce gelip geçmiş ümmetlere farz kılındığı gibi size de farz kılındı...”** Kurban da yine Hz. İbrahim'den kalma bir uygulamadır. Geniş bilgi için bk. Zeydan, a.g.e., s. 263; Zühaylî, a.g.e., II, 842; Şa'ban, a.g.e., s. 181-182.

¹²⁶ En'âm, 6/145-146.

¹²⁷ Buhârî, *Sahîh*, Teyemmüm, 1. Geniş bilgi için bk. Zeydan, a.g.e., s. 264; Zühaylî, a.g.e., II, 842; Şa'ban, a.g.e., s. 181.

¹²⁸ Maide, 5/45.

¹²⁹ Zeydan, a.g.e., s. 264; Zühaylî, a.g.e., II, 843; Şa'ban, a.g.e., s. 182.

¹³⁰ Konunun ayrıntıları için bk. es-Serahsî, *Usûlü's-Serahsî*, s. 99-105; Zeydan, *el-Vecîz*, s. 263-266; Zühaylî, *Usûlü'l-Fıkh*, II, 839-849; Şa'ban, *Usûlü'l-Fıkh*, s. 180-183.

Bu temel ilkeler göz önünde bulundurularak Hz. Nûh örneğinde olduğu gibi Müslüman bir insanın Müslüman olmayan biriyle evlenip evlenemeyeceği hususu izah edilecektir.

B. Müslüman Olmayanlarla Evlenme Meselesi

İslam hukukçuları evlenecek eşler arasında dinî, ekonomik ve sosyal bakımdan bazı şartlar aramışlarsa da¹³¹ evlilikte aranacak en önemli şartlardan biri eşler arasında inanç farklılığının olmamasıdır. İnanç birliği sağlandığı takdirde diğer şartlar örf ve adetlere göre kişilerin tercihine bırakılabilir.¹³² Zaten mevcut delillerin tenkidi ile Hz. Peygamber'in uygulamaları da eşlerin mümin olması ve evlenme engelleri dışında yeni bir şartın aranmasına gerek olmadığını göstermektedir.¹³³

Kur'an'da, farklı inançlara sahip insanların evlenmesi şu ayetle yasaklanmıştır: **وَلَا تَتَّخِذُوا الْمُشْرِكِينَ حَتَّىٰ يُؤْمِنُوا وَلَا أُمَّةً مُّؤْمِنَةً خَيْرٌ مِّنْ مُّشْرِكٍ وَلَا أَعْبَدْتُمْ وَلَا تَتَّخِذُوا الْمُشْرِكِينَ حَتَّىٰ يُؤْمِنُوا وَلَعَبْدٌ مُّؤْمِنٌ خَيْرٌ مِّنْ مُّشْرِكٍ وَلَا أَعْبَدْتُمْ أَوْلِيَّكُمْ يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى الْجَنَّةِ وَالْمَغْفِرَةِ بِإِذْنِهِ وَيُبَيِّنُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ.** “Müşrik kadınlar iman etmedikçe onlarla evlenmeyin! Mümin bir cariye, hoşunuza giden hür bir müşrik kadından daha hayırlıdır! Mümin kadınları da, onlar iman etmedikçe, müşriklere nikâhlayınız! Mümin bir köle hoşunuza giden hür bir müşrikten daha hayırlıdır. Müşrikler sizi cehenneme dâvet ederler. Allah ise sizi kendi izniyle, cennete ve mağfirete dâvet eder ve üzerinde düşünüp gerekli dersi alsınlar diye ayetlerini insanlara açıklar.”¹³⁴ Bu ayetteki müşrik kadınlarla anlatılmak istenenlerin kimler olduğuna dair müfessirler, mecûsî (ateşperest), putperest ve ateistlerdir yorumunu yapmışlardır.¹³⁵ Ancak Ehl-i Kitap olan bir kadın veya erkeğin bu hükme tabi olup olmayacağı tartışmalı olsa

¹³¹ Bilmen, Ömer Nasûhî, *Hukûk-u İslamiyye ve Istilâhât-ı Fıkhiyye Kamûsu*, Bilmen Yayınevi, İstanbul 1985, II, 65-67;

Döndüren, Hamdi, *Delilleriyle Aile İlmihali*, Erkam Yayınları, İstanbul 2008, *Delilleriyle Aile İlmihali*, s. 179-182.

¹³² Hucurât, 49/13. ayet ile bazı hadisler insanlar arasında inanç farkının dışında bir üstünlüğün olmadığını gösterir. Peygamberimiz (s.a.v.) bir hadiste şöyle buyurmuştur: “İnsanlar tarağın dişleri gibi eşittir. Kimsenin bir diğerine karşı üstünlüğü yoktur. Üstünlük takvadır.” el-Hindî, Alâuddîn Ali el-Muttakî b. Hısâmuddîn, *Kenzu'l-Ummâl fi Süneni'l-Akvâli ve'l-Ef'âli*, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut 1986, IX, 38, (H. No: 24822-23); es-San'ânî, Muhammed b. İsmail, *Sübü'lü's-Selâm Şerhu Bulûği'l-Merâm min Cem'i Edilleti'l-Ahkâm*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1987, III, 129.

¹³³ İbnu'l-Hümâm, Kemâluddîn Muhammed b. Abdilvâhid, *Fethul-Kadîr*, Bulak 1898, II, 417; San'ânî, *Sübü'lü's-Selâm*, III, 130; Dağcı, Şamil, “İslam Aile Hukukunda Evlenme Engelleri-IP”, AÜİFD, Ankara 2000, XLI, 137-138.

¹³⁴ Bakara, 2/221. Ayrıca Mümtehine, 60/10. âyette de kâfir kadınlarla evlilik yasaklanmıştır.

¹³⁵ es-Sâbü'nî, Muhammed Ali, *Revâiu'l-Beyân Tefsîru Ayâti'l-Ahkâm mine'l-Kur'an*, İstanbul, ts., I, 268; Karaman ve Diğerleri, *Kur'an Yolu*, I, 238-240.

da¹³⁶ Kur'an'ın açık hükmüne göre¹³⁷ Ehl-i Kitap olan kadınlarla evlenmekte bir sakınca yoktur.¹³⁸ Meseleyi Daru'l-Harb ve Daru'l-İslam bağlamında ele alıp kâfirlerin ülkesinde yaşayan Ehl-i Kitap kadınlarla evlenilemeyeceğini iddia edenler bulunmaktadır. Ancak bu iddiaların kökenini tarihsel bağlamına göre siyâsî ve sosyal sebeplere bağlı bir karar olarak değerlendirmek daha mantıklı görünmektedir.¹³⁹

Yukarıda müşriklerle evlenmeyi yasaklayan ayetteki müşrik erkeklerin tefsirlerde İslam dininin dışındakiler olduğu ifade edilmiştir.¹⁴⁰ Buna Yahudi ve Hristiyanlar da dâhildir. Müslüman bir kadın, İslam dinine girmeyen bir erkekle evlenemez. Çünkü **“Erkekler kadınların yöneticisidir, onlara hâkimdirler...”**¹⁴¹ Hâlbuki **“İslam yücedir, ona galip olunamaz.”**¹⁴² Başkaları İslam'a ve Müslüman'a hükmedemez.¹⁴³ Ayrıca bir ayette Medine'ye göçüp gelen ve sığınan kadınlardan mümin olanların kâfirlere geri verilmesi ve kâfirlerle evlendirilmesi yasaklanmıştır.¹⁴⁴ Ehl-i Kitap'ın erkeklerini istisna eden başka bir hüküm de gelmemiştir.¹⁴⁵ Onlar bir Müslüman'a hâkim olurlarsa onu din değiştirmeye zorlarlar. Bahsi geçen ayette işaret edildiği gibi **“Onlar cehenneme çağırılır.”**¹⁴⁶ Doğan çocuk babaya tabi olacağı için çocukların din değiştirme riski de artar. Ayrıca bir Müslüman, dininin gereği¹⁴⁷ kimseyi imana zorlamayacağı hâlde böyle bir toleransı, Müslüman olmayanların Müslüman kadınlara tanınması şüphelidir. Dolayısıyla Müslüman olmayan erkekler ne zaman iman ederlerse o zaman bu problem ortadan kalkmış olur.¹⁴⁸

¹³⁶ Ehl-i Kitap'ın inancını bildiren Tevbe, 9/30; Maide, 5/72-75. ayetlere göre Yahudiler ve Hristiyanlar müşriklere dâhil edilse de Bakara, 2/105; Beyyine 98/1, 5. ayetlere göre bunlar diğer müşriklerden farklı olup aynı hüküm altına girmezler. Geniş bilgi için bk.: Merâğî, *Tefsîr*, II, 151; Karaman ve Diğerleri, *Kur'an Yolu*, I, 238-240.

¹³⁷ Maide, 5/5.

¹³⁸ Merâğî, *Tefsîr*, II, 152-153; Sâbûnî, *Ravâiu'l-Beyân*, I, 268-269.

¹³⁹ Hz. Ömer ve İbn Abbas'ın bu tür evlilikleri yasaklaması haram olmasından değil, bazı dînî, siyâsî, sosyal ve ahlâkî sebeplerdendir. Özellikle Hz. Ömer Müslüman kadınların ihmal edilmesi endişesini taşıırken, İbn Abbas iffet meselesine dikkat çekmiştir. Çünkü Nûr, 24/3. ayete göre Müslüman, iffetine ve ahlâkına uymayacak bir kadınla hayatını sürdürmez. Bk. İbn 'Atıyye, *el Muharraru'l-Vecîz*, I, 296-297; el-Mevdûdî, Ebu'l-'Alâ, *Tefhîmu'l-Kur'ân*, terc. Ali Bulaç ve Diğerleri, *Kur'ân'ın Anlamı ve Tefsiri*, İnsan Yayınları, İstanbul 1996, I, 458; Sâbûnî, *Ravâiu'l-Beyân*, I, 269-270; Dağcı, a.g.m., s. 149-150.

¹⁴⁰ Merâğî, *Tefsîr*, II, 153; Karaman ve Diğerleri, *Kur'an Yolu*, I, 239.

¹⁴¹ Nisa, 4/34.

¹⁴² Buhârî, *Sahîh*, Cenaiz, 79.

¹⁴³ Nisa, 4/141.

¹⁴⁴ Mümtehine, 60/10.

¹⁴⁵ Karaman ve Diğerleri, *Kur'an Yolu*, I, 239.

¹⁴⁶ Bakara, 2/221.

¹⁴⁷ Bakara, 2/256; Yûnus, 10/99; Ğaşiye, 88/21-22.

¹⁴⁸ Merâğî, *Tefsîr*, II, 152; Sâbûnî, *Ravâiu'l-Beyân*, I, 270-271.

Bütün bu hükümlere göre Hz. Nûh nasıl olmuş da kâfir bir kadınla evlenebilmiştir?

Bu sorunun cevabı şu örnekle açıklanabilir. İslamiyet'in ilk yıllarında Peygamberimiz (s.a.v.) de kızı Rukiyye (ö. 2/624)'yi Ebû Leheb'in oğlu Utbe'ye, diğer kızı Zeyneb'i (ö. 8/630) de Ebû'l-As İbnü'r-Rebî'ye nikâhlandığında damatların her ikisi de kâfirdi.¹⁴⁹ Zira o zaman henüz kâfirlerle evlenme yasağı gelmemişti. Daha sonra yasaklayıcı ayet¹⁵⁰ gelince bu tür evliliklere son verildi. İslamiyetin ilk yıllarında kâfirlerle evlenmek yasak olmadığı gibi eski peygamberlerin şeriatında da kâfirlerle evlenmenin yasak olup olmadığına dair bir hüküm mevcut değildir. Yasak olmayan yerde de evlenmenin bir sakıncası olamaz.

Bu konuda varılan sonuç şudur: Hz. Nûh döneminde inanç farklılığının evliliğe engel teşkil ettiğini gösteren bir delil olmadığı için o kâfir bir kadınla evlenebilmiştir. Ancak Kur'an'ın bu konudaki hükümleri kesin ve bağlayıcı olduğu için bir Müslüman bu konuda Hz. Nûh'u örnek alamaz.¹⁵¹ Müslüman birinin evleneceği kişi öncelikle inançlı olmalıdır. Evlilikte dünyevî ve maddî özelliklerden ziyade iman ve ahlak esas alınmalıdır.¹⁵²

C. Akrabaya Dua ve Şefaate Etme Meselesi

1. Akrabaya Dua Etmek

Kur'an'da kulun Rabbine yalvarıp dua etmesi sıkça emredilmiş,¹⁵³ Rabbimizin duası olmayanlara önem vermeyeceği açıkça belirtilmiştir.¹⁵⁴ Ayrıca peygamberlerin ve diğer insanların yakın çevreleri için dualarından örnekler sunulmuş,¹⁵⁵ Hz. Nûh'un örnek duaları da zikredilmiştir.

¹⁴⁹ İbn Hişâm, Ebû Muhammed Abdülmelik (ö. 218/833), *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, thk. Mustafa es-Sakkâ ve Diğerleri, Mektebetü Mustafa el-Babî el-Halebî, Kahire 1375/1955, I, 657-659; İbn Sa'd, Ebû Abdillâh Muhammed (ö. 230/844), *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, thk. Muhammed Abdükadir Ata, Dârul'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut 1410/1990, VIII, 25-27; Sarıçam, İbrahim, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, DİB Yayınları, Ankara 2004, s. 291-292.

¹⁵⁰ Bakara, 2/221; Nûr, 24/3, 26.

¹⁵¹ Peygamberimiz (s.a.v.) de bu konuda şöyle buyurmuştur: “Kadın dört sebepten biri için nikâhlanır: Mali, soyu (asaleti), güzelliği ve dindarlığı. Sen (diğerlerini geç), dindar olanı seç, huzur bulursun (aksi halde sıkıntıya düşersin).” Buhârî, Nikâh 15, Müslim, Radâ 53. Ebû Dâvûd, Nikâh 2; Nesâî, Nikâh 13; İbni Mâce, Nikâh 6.

¹⁵² Merâğî, *Tefsîr*, II, 152.

¹⁵³ Fatiha 1/4; Bakara, 2/186; A'raf, 7/ 29, 55-56, 180, 194-195; Mümin 40/14, 49-50, 60; 65.

¹⁵⁴ Furkan 25/77.

¹⁵⁵ [Neml, 27/19](#). ayette Hz. Süleyman'ın anne babasına duası zikredilmiştir. Hz. İbrahim de şu duayı yapmıştır: “Ey Rabbimiz! (Amellerin) hesap olunacağı gün (kıyamet günü) beni, ana-babamı ve müminleri bağışla!” ([İbrahim 14/41](#)).

Hz. Nûh, inançsız nesiller için beddua ettiği gibi¹⁵⁶ yakınlarına ve tüm inananlara da şöyle dua etmiştir: رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِمَنْ دَخَلَ بَيْتِي مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا تَبَارًا. **“Ya Rabbî, beni, anamı, babamı ve evime mümin olarak girenleri, erkek ve kadın bütün müminleri affeyle. O zalimlerin ise sadece helâkini artır!”**¹⁵⁷ İnsanın kendi soyuna şefkat duyup öncelikle onlar için dua etmesi, Hz. Nûh kıssasının işaret ettiği konulardan biridir.¹⁵⁸ Bu konuda aksine bir delil olmadığı için Hz. Nûh’un duaları örnek alınabilir.

Kur’an’a göre öncelikle hayırlı bir aile ve neslin oluşumu dua ile mümkündür. Aile ve akrabaların hayırlı olması için dua edilmelidir.¹⁵⁹ Peygamberimiz (s.a.v.) bu konuda şöyle buyurmuştur: “İnsan ölünce, üç kişi hariç herkesin ameli (sevabı) sona erer. Sadece, sadaka-i câriye (bırakan), veya istifade edilen bir ilim (bırakan) ya da kendine dua edecek sâlih evlat (bırakan) müstesnadır. Bu üç kişinin ameli yazılmaya devam eder.”¹⁶⁰ Bir mümin hem hayatta olan hem de vefat etmiş olan yakınları için dua etmelidir.

2. Akrabaya Şefâat Etmek

Hz. Nûh’un gerek oğlunu gerekse karısını bu dünyada kurtaramadığı gibi ahirette de onlara bir faydasının olamayışı burada şefaât konusunun incelenmesini gerektirmiştir. Bir peygamber kendi karısına ve öz evladına Allah (c.c.) katında aracı olamadığına göre acaba diğer insanların bu konudaki genel durumu nedir? Bu nedenle şefaât konusunun bu kısma çerçevesinde incelenmesi yerinde olacaktır.

Kur’an’a göre insanın yakın çevresi, gücü ve serveti ona bu dünyada da ahirette de hak ettiğinden başka bir değer kazandırmaz.¹⁶¹ Dolayısıyla hiç kimse herhangi bir konuda kendi öz yakınına haksız yere aracılık yapamaz. Peygamberimiz (s.a.v.) Mahzûm kabîlesinden hırsızlık yapan bir kadının durumu için aracılık yapmak isteyen çok sevdiği Üsâme b. Zeyd (ö. 54/674)’i bile reddetmiş, çok şiddetli uyarılarda bulunmuş ve “...Allah’a yemin ederim ki, Muhammed’in kızı Fâtıma hırsızlık yapsaydı, onun da elini keserdim.”¹⁶² buyurmuştur.

¹⁵⁶ Hz. Nûh’un kavmi ve ehliyle olan mücadelesi ve onlara yaptığı dualar için bk.: A’raf, 7/59-70; Hûd, 11/25-49; Enbiya, 21/76-77; Ankebût, 29/14-15; Saffât, 37/75-83; Kamer 54/9-16; Nûh, 71/1-28.

¹⁵⁷ Nûh, 71/26-28.

¹⁵⁸ Kurtubî, *el-Câmi*, II, 86; Beydâvî, *Envâru’l-Tenzil*, I, 87; Elmalılı, *Hak Dini*, I, 495-496.

¹⁵⁹ Âl-i İmrân, 3/35-39; İsrâ, 17/64; Meryem, 19/2-15; Furkan 25/74; Haşr 59/9-10.

¹⁶⁰ Müslim, Vasiyyet, 14; Ebû Dâvûd, Vesâyâ, 10; Tirmizî, Ahkâm, 36; Nesâî, Vesâyâ, 8.

¹⁶¹ Tevbe, 9/55; Müminun, 23/55-56; Sebe, 34/37-38; Müddessir, 74/11-17.

¹⁶² Buhârî, Hudud 11, 12, 14, Şehâdat 8, Enbiyâ 50, Fedâilu’l-Ashâb 18, Megâzî 52, 53; Müslim, Hudud 8, 9; Ebû Dâvud, Hudud 4; Nesâî, Sârik 5.

Dünyada haksız yere yakın akrabaya şefaatin olamayacağı anlaşılma ile birlikte ahirette akrabaya şefâat etmenin mümkün olup olamayacağı konusunda muhtelif görüşler vardır. Şefâatin olmayacağına dair ayetler genel itibarıyla kâfirlerle alakalıdır. **“Rahman’ın huzurunda, söz almış olanlar dışında hiç kimse şefâat edemeyecek”**¹⁶³ ayetiyle ilgili İbn Kesîr (ö. 774/1372) şunu söylemiştir: “Müminlerin birbirine şefâat ettiği gibi kâfirler asla birbirine yardımcı olamayacaklardır. O yüzden kelime-i şehâdet, salih amel ve dua ile Allah’a yalvarıp yakarmak suretiyle onun huzurunda söz almış olanların dışında kimse kimseye şefâat edemeyecektir.”¹⁶⁴

Kıyâmet günündeki şefâat ve adaletle ilgili bir ayette **“Öyle bir günden sakının ki, o gün hiç kimse başkasının yerine bir şey ödeyemez, kimseden şefâat kabul edilmez, hiç kimseden fidye alınmaz, hem onlara yardım da edilmez.”**¹⁶⁵ buyrulmuştur. O gün hiç kimsenin kimseye bir faydası olmaz, **“Hiç kimse bir başkasının suçunu yüklenemez...”**¹⁶⁶ O gün şefâatçi olmak bir yana kimse kimsenin halini soramadığı gibi birinin hesabı benden sorulur diye herkes birbirinden kaçmaya çalışır.¹⁶⁷ Ayrıca Allah bir başka ayette şöyle buyurmuştur: **“Ey insanlar! Rabbinize karşı gelmekten sakının! Öyle bir günden çekinin ki o gün hiçbir baba evladına asla fayda veremez, evlat da babasına fayda sağlayamaz...”**¹⁶⁸ Bu ayette bildirilen baba ve evladın birbirine yardımcı olamaması etkili ve edebî bir anlatım tarzıdır. Babanın evladına fayda veremeyeceğine örnek, Hz. Nûh ve iman etmeyen oğludur.¹⁶⁹ Evladın babaya fayda veremeyeceğine dair örnek ise Hz. İbrahim ve müşrik olan babasıdır.¹⁷⁰ Ayrıca kâfirlere hiç kimsenin yardım edemeyeceğini bildiren daha başka ayetler de vardır.¹⁷¹

Kur’an’da Peygamberimize hitaben **“Önce en yakın akrabalarını uyar!”**¹⁷² ayeti indiği zaman Peygamberimiz (s.a.v.) Safa tepesine çıkıp, boy boy, oymak oymak, akrabalarına şöyle seslenmiştir: **“Ey Kureyş cemâati!... Ey Abdülmuttalib oğulları! Ey Abbâs b. Abdilmuttalib! Ey Zübeyr b. Avvâm’ın anası ve Resûlullâh’ın halası (Abdülmuttalib kızı Safiyye)! Ey Muhammed’in kızı**

¹⁶³ Meryem, 19/87. Ayrıca bk. Taha, 20/109; Enbiya, 21/28; Sebe, 34/23; Zuhuruf, 43/86; Necm, 53/26.

¹⁶⁴ İbn Kesîr, *Tefsîr*, V, 264-265.

¹⁶⁵ Bakara, 2/48. Ayrıca bk. 2/123-124.

¹⁶⁶ En’âm, 6/164; İsrâ, 17/15; Fâtır, 35/18; Zümer, 38/7; Necm, 53/38-40.

¹⁶⁷ Mearic, 70/10-15; Abese, 80/34-37.

¹⁶⁸ Lokman, 31/33.

¹⁶⁹ Hüd, 11/40-47.

¹⁷⁰ Şuara, 26/88-89. Hz. İbrahim ve babasının görüş ayrılıkları ve tartışmaları için bk. Aldemir, a.g.e., s. 158-160.

¹⁷¹ Şuara, 26/100-101, 207; Sebe, 34/37; 40-42; Duhan, 44/40-42; Mücadele, 58/17; Mümtehine, 60/3; Hakka, 69/28; Müddessir, 74/48.

¹⁷² Şuara, 26/213-215.

Fâtıma! Siz de kendilerinizi Allah'tan ibâdet mukabilinde satın alınız da azabından kurtulunuz! Allah'ın azabından kurtulmanız için ben, Allah tarafından verilmiş hiçbir yetkiye sahip değilim. Sizinle aramızda bir hısnılık hakkı vardır. Onu da terk etmem, ziyaretle muhakkak yerine getiririm. İşte malım! Ondan ne arzu ederseniz isteyin, esirgemem veririm."¹⁷³ Ayrıca ayetlerde Peygamberimizin, Allah'ın izni, iradesi ve dilemesi dışında kendisine de bir yarar sağlayamayacağı ifade edilmiştir.¹⁷⁴ İnanıcı olmayan yakınlarla hiçbir peygamberin faydası olmayacaktır. Nitekim tevhide kabul etmemiş olan amcası Ebû Tâlib için istiğfar dileyince Peygamberimizi uyaran ayet¹⁷⁵ nazil olmuştu. Amcasının hidayete gelmesini istemesine rağmen başaramadığı için üzülmeye üzerine de **"Sen, sevdiğin kimseyi hidayete erdiremezsin. Ancak Allah dilediğine hidayet verir. Doğru yolda olanları en iyi bilen de odur."**¹⁷⁶ ayeti indirilmiştir.¹⁷⁷

Buraya kadar verilen ayetlerde Müslüman olmayanlar için kıyamet günü şefâat edilemeyeceği açıktır. Ancak bir ayette, vahyin belirlediği şekilde mümin olan akrabaların cennette birlikte olacakları bildirilmiştir.¹⁷⁸ Buna göre cennette daha alt tabakadaki evlat veya babalar, imanları sayesinde daha yüksek mertebede olanların derecelerine yükseltileceklerdir. Bu da müminlerin kıyamet günü birbirine şefâat edebileceğini göstermektedir.¹⁷⁹

Kur'an'da, insanlık tarihine örnek ve ibret olmuş pek çok şahsın hayatından tablolar arz edilmiştir. Peygamberlerin yakın akrabalarından ve nesillerinden¹⁸⁰ salih insanlar çıktığı gibi inkârcı ve günahkâr kişiler de çıkmıştır.¹⁸¹ Kur'an'ın verdiği örneklerden anlaşılan o ki hiçbir kâfir bir yakınının şefâatıyla azaptan kurtulamayacak, herkes kendi ameline göre değerlendirilecektir.¹⁸²

¹⁷³ Buhârî, Tefsiru Sûreti'ş-Şuarâ 2, Cenâiz, 98, Menâkıb, 13; Müslim, İmân, 348, 351, 355; İbn Kesîr, *Tefsîr*, VI, 166-168; Kurtubî, *el-Câmi'*, XVI, 83; Mevdûdî, *Tefhîmu'l-Kurân*, IV, 76-77 (26/214. ayetin yorumu); Sarıçam, *Hz. Peygamberin Evrensel Mesajı*, s. 293.

¹⁷⁴ A'raf, 7/188; Yunus 10/49.

¹⁷⁵ Tevbe, 9/113.

¹⁷⁶ Kasas, 28/56.

¹⁷⁷ Buhârî, Menâkıbu'l-Ensar 40, Cenaiz 81, Tefsir, Beraet 16, Kasas, 1, Eyman 19; Müslim, İman 39; Nesâî, Cenaiz 102. Ayrıca bk. es-Sâbûnî, Muhammed Ali, *Safvetü't-Tefâsîr*, Mekke 1979, I, 564.

¹⁷⁸ Tur 52/21. Ayrıca bk. Müddessir, 74/38; Bakara, 2/134, 141.

¹⁷⁹ İbn Kesîr, *Tefsîr*, VII, 432-434; Kurtubî, *el-Câmi'*, XIX, 524-526, XX, 54-55 (Necm, 53/39. âyetinin tefsiri).

¹⁸⁰ Hz. Âdem'in iki oğlu (Maide, 5/27-31); Nûh ve Lût'un karıları (Tahrir, 66/10) konunun bariz örnekleridir. Firavun'un inançlı hanımı (Tahrir, 66/11) bunların aksine farklı bir örnektir.

¹⁸¹ Bakara, 2/124; Saffât, 37/113; Hadid, 57/26.

¹⁸² En'âm, 6/164; İsrâ, 17/15; Fatır, 35/18; Zümer, 38/7; Necm, 53/38-40; Tûr 52/21; Müddessir, 74/38.

D. Ailevî Sorumluluk ve Terbiye Meselesi

Hz. Nûh kıssasından alınacak önemli derslerden biri de eğitim ve öğretimle ilgilidir. Hz. Nûh'un kavmine ve oğluna yapmış olduğu tebliğ ve davet göstermektedir ki inanan insanların çevrelerine özellikle de anne babanın çocuklarına karşı birtakım vazife ve sorumlulukları vardır.¹⁸³ Peygamberimiz (s.a.v.) de bu konuda “Çocuklarının da senin üzerinde hakları vardır”¹⁸⁴ buyurmuştur.

1. Sorumluluk Duygusu

Kur'an kıssalarında peygamberlerin, ailelerine, çoluk çocuklarına yaptıkları çeşitli öğütler birer örnek olarak zikredilmiştir.¹⁸⁵ Bu örneklerden biri de Hz. Nûh'un çevresine ve aile efradına gece gündüz durmadan yaptığı nasihatlerdir.¹⁸⁶

Sorumluluk bilinci taşıyan kişiler öncelikle kendilerini ve çevrelerinde bulunan aile efradı ve diğer sorumlu oldukları kişileri yanlış sürükleyecek hareketlerden sakındırırlar. Kur'an'da uyarı, irşat ve tebliğ konusunda en yakındaki kişilere, yani kişinin kendinden başlamak üzere derece derece hısım-akrabaya öncelik vermesi emredilmiştir.¹⁸⁷

Hz. Nûh'un son anda bile iman edip gemiye binmesi için oğlunu davet etmesi önemli bir örnektir. Ancak bu onun daha önce oğlunu ihmal ettiğini göstermez. Çünkü 950 yıl görev yapıp kavmini gece gündüz demeden, bıkmadan, usanmadan imana davet eden bir peygamberin kendi çocuklarını ihmal etmesi düşünülemez.¹⁸⁸ Hz. Nûh oğlunu gemiye davet ederken de asıl amacı onu kâfirler güruhuyla beraber olmaktan kurtarmaktı. Oğluna son anına kadar da hep Allah'ı hatırlatmıştı.¹⁸⁹ Bununla birlikte müminlerin çoluk çocuğuna dini emirleri anlatmalarını direkt emreden ayetler de vardır.¹⁹⁰

¹⁸³ Bakara, 2/233; En'âm, 6/151; İsrâ, 17/31.

¹⁸⁴ Buhârî, Savm 55, 56, 57, Teheccüd 7, Enbiyâ 37, Nikâh 89; Müslim, Sıyâm 181-193.

¹⁸⁵ Lokman, 31/13-19; Meryem, 19/54-55. Ayrıca Hz. İbrahim'in babası ile kavmine yaptığı telkin ve uyarılar (En'âm, 6/74; Meryem, 19/41-47), Hz. İbrahim ve Hz. Yakub'un oğullarına yapmış olduğu tavsiyeler Kur'an'da anlatılmış (Bakara, 2/132-133; Yusuf 12/5, 67, 87), bütün peygamberlerin aynı gayeye hizmet ettikleri vurgulanmıştır. Bk. Şevkânî, *Fethu'l-Kadir*, I, 185; Sâbûnî, *Safvetü't-Tefâsîr*, I, 97.

¹⁸⁶ Hûd, 11/25-35; Nûh, 71/1-28.

¹⁸⁷ Şuara, 26/214-215.

¹⁸⁸ Hâfiz, 'İmâd Züheyr, *el-Kasas, u'l-Kur'ânî*, s. 39.

¹⁸⁹ Hûd, 11/42-43.

¹⁹⁰ Tahrîm, 66/6; Tâhâ, 20/132. Peygamberimiz (a.s.) de “*Hepiniz çobansınız; hepiniz eli altındakilerden sorumlusunuz...*”¹⁹⁰ buyurmuştur. Buhârî, Cum'a, 11, İstikrâz, 20, İtk 17, 19, Vesâyâ, 9, Nikâh 81, 90, Ahkâm, 1; Müslim, İmâre, 20. Râzî, *Mefâtihu'l-Ğayb*, VII, 115; Kurtubî, *el-Câmi'*, XI, 174; Sâbûnî, *Safvetü't-Tefâsîr*, II, 252; el-Müsevî, *el-Esdeku fî Kasas, i'l-Enbiyâi*, s. 51.

Hız. Nûh da gemiye binerken ehline (ailesine ve halkına) besmeleyi öğretmiştir.¹⁹¹ Dolayısıyla aile büyüğü ve davetçi, öncelikle kendisi uygulayıp¹⁹² daha sonra da çevresinde bulunanlara her şeyi Allah (c.c.) adıyla ve Allah (c.c.) adına yapmaları gerektiğini öğretmelidir.¹⁹³

2. Eş ve Çevre Seçimi

Hız. Nûh kıssasından çıkarılabilecek sonuçlardan biri de ailede eğitimin başarılı olabilmesi için iyi bir eş ve çevre seçiminin yapılmasıdır. Nitekim Hız. Nûh'un oğlunun, hem içinde bulunduğu çevrenin hem de annesinin etkisi altında olduğu söylenmektedir. Hız. Nûh son ana kadar çevresinin, eşinin ve çocuklarının ıslahı için mücadele ettiyse de başarılı olamamıştır.¹⁹⁴ Her ne kadar hidayet Allah'ın elinde¹⁹⁵ olsa da sebepler dairesinde bir mümin çocuklarının her iki dünyasını da mamur ve mutlu kılmak için her şeyden önce iyi bir eş ve çocuklara iyi bir anne seçimine dikkat eder. Hız. Nûh'un oğluna bakarak çocuklarında illaki problem olacağı sonucunu çıkarmaz.¹⁹⁶

Çocuğu dünyaya getirecek olan anne babanın salih ve dindar olmalarına dikkat edilmelidir. Zira çorak arazide dikenden başka bir şey bitmez.¹⁹⁷ Henüz çocuk doğmadan önce anne baba tavır ve hareketlerine, yiyip içtiklerine dikkat etmelidir. Haram lokmayla beslenen vücut ateş halini alır ve böyle birinden hayırlı sonuç beklenemez.¹⁹⁸

Çocuğun yetişmesinde çevre faktörünü değerlendirirken anne babanın önemine dikkat çeken Peygamberimiz (s.a.v.) bir hadîsinde: “*Her çocuk İslam fıtratı üzerine doğar*” demiş ve sonra da “**“Allah'ın yaratılıştta verdiği fıtrat...”**¹⁹⁹ *ayetini okuyun*” buyurmuştur. Sonra Resûlullah (a.s.) sözünü şöyle tamamlamıştır: “*Çocuğu anne ve babası Yahudileştirir veya Hıristiyanlaştırır veya Mecusileştirir. Tıpkı hayvanın doğurunca azaları tam olarak yavru*

¹⁹¹ Hûd, 11/41. İslam'da her işe besmeleyle başlamak önemlidir. İlk vahy “**Yaratan Rabbinin adıyla oku!**” (Alak 96/1); Kur'an'ın ilk ayeti de “**Rahmân ve rahîm olan Allah'ın adıyla**” (Fatıha 1/1) diye başlar.

¹⁹² Bakara, 2/44; Saf 61/2-3; Maide, 5/105; Hûd, 11/88.

¹⁹³ Râzî, *Mefâtîhu'l-Ğayb*, X, 572; İbn Kesîr, *Tefsîr*, IV, 417; Mevdudî, *Tefhîmu'l-Kur'an*, VI, 364; Elmalılı, *Hak Dini*, VII, 5122.

¹⁹⁴ İbn Âşûr, *Tefsîru't-Tahrîr ve't-Tenvîr*, XXVIII, 374; el-Mûsevî, *el-Esdeku fî Kasas,i'l-Enbiyâi*, s. 49.

¹⁹⁵ Bakara, 2/272; Nahl, 16/37; Kasas, 28/56.

¹⁹⁶ Hâfîz, 'İmâd Züheyr, *el-Kasas,u'l-Kur'ânî*, 1992, s. 40-41.

¹⁹⁷ A'raf, 7/58.

¹⁹⁸ Nisa, 4/10.

¹⁹⁹ Rum 30/30.

doğurması gibi. Siz kesmezden önce, kulağı kesik olarak doğmuş hayvana rastlar mısınız?”²⁰⁰

Çevre faktöründe önemli etkenlerden biri de arkadaş faktörüdür. Anne babalar çocuklarının kimlerle arkadaşlık ettiklerine dikkat etmelidir. Zira dostluk ve arkadaşlık konusuna dair birçok ayet²⁰¹ olduğu gibi Peygamberimiz (s.a.v.) de “*İnsan, dostunun yaşayış tarzından etkilenir. O halde her biriniz dost edineceği kişiye dikkat etsin!*”²⁰² buyurmuştur. Hz. Nûh’un oğlunun da annesinden ve çevreden etkilenmiş olması uzak bir ihtimal değildir.²⁰³

3. Şefkat

Hz. Nûh kıssasından çıkarılacak önemli hususlardan biri de eğitimde şefkat, merhamet ve duaya önem verilmesidir. Hz. Nûh’un kavmini uzun süre davetinden ve son anda oğluna göstermiş olduğu tavır ve konuşma tarzından bu anlaşılmalıdır.²⁰⁴

Kur’an kıssalarında aile fertlerinin birbirine şefkat ve merhamet göstermesi örnek olarak dikkatlerimize sunulmuştur. Hz. Nûh bir baba şefkatiyle oğluna ... *يَا بَنِيَّ ارْكَب مَعَنَا وَلَا تَكُن مَعَ الْكَافِرِينَ* / “...**Yavrucuğum gel bizimle beraber gemiye bin! Kâfirlerle beraber olma!**”²⁰⁵ diye yalvarmasına rağmen oğlu kâfir olduğu için asla “babacığım” dememiştir. Hz. Nûh’un “**Yavrucuğum!**” diye seslenmesi tam bir şefkat ve merhamet göstergesidir. Hz. Nûh akrabalık ve babalık duygularının zirvesinde bir tavır sergilemiş, son bir ümitle oğlunu kâfirlerin içinden kurtarıp iman safına çekmeye çalışmış, ona bütün gerçekleri anlatmaya çalışmışsa da dağa sığınacağını söyleyen oğlu kabul onun davetini etmemiş ve neticede olan olmuştur. Hz. Nûh bu sefer de boğulan oğlunu görünce tekrar babalık şefkati galeyana gelmiş ve ayette²⁰⁶ geçtiği şekliyle Allah’a niyazda bulunmuştur.²⁰⁷

İlahî vahiyle terbiye olup iman hakikatlerini yaymakla görevli olan peygamberler hep “yavrucuğum” veya “babacığım” diye hitap etmişlerdir. Çünkü

²⁰⁰ Buhârî, Cenâiz 80, 93; Müslim, Kader 22; Muvatta, Cenâiz, 52; Tirmizî, Kader 5; Ebu Dâvud, Sünnet 18.

²⁰¹ Âl-i İmrân, 3/28; Nisa, 4/139, 144; Maide, 5/51-57; Enfal 8/73; Furkan 25/27-29; Zuhurf, 43/67; Mücadele, 58/19-22; Mümtehine, 60/1-3.

²⁰² Ebû Dâvûd, Edeb 16; Tirmizî, Zühd 45.

²⁰³ Hâfız, ‘İmâd Züheyr, *el-Kasas,u'l-Kur’ânî*, s. 50-51; el-Müsevî, *el-Esdeku fî Kasas,i'l-Enbiyâi*, s. 49.

²⁰⁴ Hâfız, ‘İmâd Züheyr, *el-Kasas,u'l-Kur’ânî*, s. 38.

²⁰⁵ [Hûd, 11/42.](#)

²⁰⁶ Hûd, 11/45.

²⁰⁷ el-Müsevî, *el-Esdeku fî Kasas,i'l-Enbiyâi*, s. 50.

onlar şefkatli ve nazik insanlardı.²⁰⁸ Burada dikkati çeken bir durum da şudur: Hz. Nûh oğlunun canını kurtarmak için çabalayıp “yavrucuğum” diye yalvardığı halde oğlu kâfir olduğu için babasına itaat etmemiştir. Fakat Hz. İbrahim oğlu İsmail’den canını isteyip kendisini boğazlayacağını bildirdiği halde Hz. İsmail itaat etmiştir. Hz. İbrahim ve İsmail birbirine nasıl şefkat ve nezaket ifadelerini kullanmışlarsa²⁰⁹ Hz. Yakup ve Yusuf da aynı şekilde birbirine şefkatle hitap etmişlerdir.²¹⁰ Ancak İbrahim’in babası öz evladına ve Nûh’un oğlu da öz babasına karşı oldukça sert davranmışlardır.²¹¹ İslamî terbiyenin verdiği nezaket ve şefkati gösteren başka örnekler de vardır.²¹²

Bütün bu kıssalarda, aile ortamındaki diyalog ve bu diyaloglarda Müslüman’daki şefkat ve nezakete karşılık, kâfirlerdeki acımasızlık ve kabalık görülmektedir. Müslüman şahsiyetler söze başlarken hep “babacığım” veya “yavrucuğum” diye başlamışlardır.²¹³ Kâfir şahsiyetlerin sözlerinde ise ya tehdit ya da isyan ifadeleri ön plana çıkmıştır. Böylece şefkat ve merhametten yoksun insanlar²¹⁴ çevrelerinden kopup aile ve akrabalarını kaybetmişlerdir. Aile ve akrabalarından kopan insanların ise maddî ve manevî bir takım zararlara uğramaları kaçınılmaz olmuştur.²¹⁵

SONUÇ

Hz. Nûh kıssasının ailevî yönü ele alındığı için öncelikle kıssada sıkça geçen ve aileyi yakından ilgilendiren “ehl” ve “zürriyet” kavramları ele alınıp incelenmiştir. *Arapça lügatlerde bu kavramların farklı anlamları olsa da Kur’an’da daha ziyade iman ve din bağının bir araya getirdiği inançlı toplumlar kastedilmektedir. Aynı inancı taşımayan kişiler birbirinin ehlinden sayılmamaktadır.*

Kur’an’da Hz. Nûh’un ailesine dair ayrıntıya girilmeden bir baba ve peygamber olarak kendinden, iman etmediği için, peygamber olan kocasının bile kendisine bir faydasının dokunmadığı karısından ve yine inanmayıp kâfirlerle birlikte Tufan’da boğulup giden oğlundan bahsedilmektedir. Ancak Kur’an’ın kendine has üslûbu ve metodu gereği bunların kimlik bilgilerinden ve diğer şahsî özelliklerinden bahsedilmemiştir. Bu çalışmada Kur’an’ın verdiği bilgiler çerçevesinde bu aile fertleri ele alınmıştır. Temel kavramlardan hareketle

²⁰⁸ Meryem, 19/42-45; Tevbe 9/114; Hûd, 11/75.

²⁰⁹ Saffât, 37/102.

²¹⁰ Yusuf 12/4-5, 100.

²¹¹ Meryem, 19/46.

²¹² Lokman, 31/12-19; Kasas, 28/26; A’raf, 7/150; Taha, 20/94.

²¹³ Hâfız, ‘İmâd Züheyr, *el-Kasas, u’l-Kur’ânî*, s. 38.

²¹⁴ Peygamberimiz (s.a.v.); “Küçüklerimize merhamet, büyüklerimize saygı göstermeyen bizden değildir.” buyurmuştur. Müslim, Zühd, 74; Ebû Dâvûd, Vitir, 27.

²¹⁵ Şura 42/45.

karısının ihanetinin ne olduğu ve ehlinden olmayan oğlunun Hz. Nûh'un oğlu olup olmadığı temel kaynaklara göre izah edilmiştir. Teferruat sayılabilecek türden bazı bilgi ve kaynaklar ise dipnotlarda verilmiştir.

Bu makaleden asıl arzulanan gaye ve hedef doğrultusunda Hz. Nûh'un, Allah'ın dinine karşı gelen karısı ve oğluna karşı tutum ve davranışları ele alınmıştır. Bu tavır ve davranışlardan ortaya çıkan ve bir Müslüman'ın ibret ve örnek alması gereken bazı sonuçlar çıkarılmıştır. Bu sonuçlar şu şekilde sıralanabilir:

a. Öncelikle Peygamberimiz Hz. Muhammed'den önce gelmiş geçmiş peygamberlerin şeriatlerinin ümmet-i Muhammed'i bağlayıp bağlamayacağı incelenerek aksine bir delil yoksa eski şeriatlerin Kur'an'da bahsedilen hükümlerinin bu ümmet için de geçerli olduğu belirtilmiştir.

b. Hz. Nûh'un iman etmeyen bir kadınla evliliği değerlendirilerek günümüzdeki bir Müslüman'ın da böyle bir peygamberi örnek alıp gayr-i Müslim biriyle evlenip evlenemeyeceği araştırılmıştır. Kur'an'da bu konuda açık hükümler belirtildiği için Ehl-i Kitap bir kadınla Müslüman bir erkeğin evlenilebileceğine cevaz verilmişse de onun dışında Müslüman olmayanlarla yapılan evliliklerin İslam'a göre geçersiz olduğu sonucuna varılmıştır.

c. Hz. Nûh'un, iman etmeyen karısını ve oğlunu kurtaramadığından hareketle, yine yaptığı bazı dualar ve Allah'a karşı bazı talepleri nedeniyle bir müminin yakınlarıyla ne oranda alakadar olabileceği tespit edilmeye çalışılmıştır. Buna göre bir Müslüman bu dünyada aile ve yakınlarına maddi olarak her türlü yardımı yapabilse de manevi olarak inançsız ölen yakınlarına dua edemez ve onların cehennemden kurtulmaları için herhangi bir faydası da dokunamaz. Ancak ölene kadar tebliğine devam ettiği gibi ıslah olmaları için de dua edebilir.

d. Hz. Nûh'un uzun yıllar tebliğ ve davet metodunu ısrarlı bir şekilde sürdürmesinden bir Müslüman'ın da sorumluluk bilinciyle aile efradı ve akrabalarından başlamak üzere tüm toplumun ıslahına dair çalışması gerektiği kanaatine varılmıştır. Müslüman öncelikle sorumluluk duygusu taşıyacak ve aile efradının özellikle yetkisi dâhilindeki kişilerin hal ve hareketlerinden mesul olacağını bilecektir. Çocuklarının İslam inanç ve ahlakına göre yetişmesi için iyi bir aile ortamı ve güzel bir çevre seçmeye özen gösterecektir. Çoluk çocuğunu eğitirken şefkat ve merhametli davranıp dua etmeyi de ihmal etmeyecektir. Ancak elinden gelen bütün çaba ve gayretlerine rağmen hidayetini Allah'ın elinde olduğunu bilerek, bu dünyanın bir imtihan yeri olduğunu kabul edip İslam'a girmeyen kişiler için kendisini helâke sürüklemeyecektir. Gayretleri sonucu İslam'a giren yakın çevresi için Allah'a hamd edip bu nimet karşısında şükrecek ve inanan herkes için dua edecektir.

e. Bir Müslüman, Hz. Nûh'u örnek alıp sorumlu ve bilinçli bir baba olmaya çalışırken onun inançsız karısından ve oğlundan da ibret alıp yapılan uyarı ve tavsiyelere dikkat edecektir. İslam inancına göre sorumluluk, mükâfat ve cezaların şahsî olduğunu bilerek üzerine düşen vazifeleri ihmal etmeyecektir. İlâhî emirlere başkaldırmanın dünya ve ahirete yönelik olumsuz sonuçlarının olduğunu bilmekle beraber manevi açıdan asla herhangi bir yakınına güvenmeyecektir.

f. Hz. Nûh'un oğluyla ilgili ayetlerden çıkarılan sonuca göre yakınlıkta kan bağındansa din bağıının daha önemli olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca iyilik ve doğrulukta yakınlık, soy ve verasetin doğrudan etkisinin olmadığı, dolayısıyla kişinin kendi kazanımları dışında, atalarından kalan iyiliklerle övünmeye hakkının olmadığı kanaatine varılmıştır.

KAYNAKÇA

ABBAS, Fadıl Hasan, *Kasasu'l-Kur'ani'l-Kerîm*, Dâru'n-Nefâis, Ürdün, 2010.

ABDULBAKİ, Muhammed Fuad, *el-Mu'cemu'l-Müfehres Li Elfâzi'l-Kur'an-ı Kerîm*, Dâru'l-Meârif, Beyrut, 1994.

AHMED B. HANBEL, *Müsnedü Ahmed İbn Hanbel*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1992.

AKYÜZ, Vecdi, *Kur'an-ı Kerîm'de Siyasi Kavramlar*, Kitabevi, İstanbul 1998.

ALDEMİR, Halil, *Kur'an-ı Kerîm'e Göre İhtilaf Nedenleri-Alanları-Boyutları Çözüm Yolları*, Kitâbî Yayınevi, İstanbul 2010.

el-ÂLUSÎ, Şihabuddin es-Seyyid Mahmud, *Rûhu'l-Meânî fi Tefsîri'l-Ku'ânî'l-Azîm ve's-Seb'i'l-Mesânî*, İhyâu't-Turâsi'l-'Arabî, Beyrut ts.

el-BEĞAVÎ, Ebû Muhammed el-Huseyn b. Mes'ûd, *Meâlimu't-Tenzîl*, Dâru Tayyibe, Rıyâd 1409/1989.

el-BEYDAVÎ, el-Kâdî Nâsiruddin, *Envâru't-Tenzîl ve Esrâru't-Te'vîl*, Dersaadet, İstanbul ts.

BİLMEN, Ömer Nasûhî, *Hukûk-u İslamiyye ve Istulâhât-ı Fikhiyye Kamûsu*, Bilmen Yayınevi, İstanbul 1985.

el-BUHARÎ, Ebu Abdillâh Muhammed b. İsmail b. İbrahim el-Muğire, *Sahihu'l-Buharî*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1998.

CANAN, İbrahim, *Kütüb-ü Sitte Tercüme ve Şerhi*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1988.

el-CEVHERÎ, İsmail b. Hammad, *es-Sihâh Tâcu'l-Luğa ve Sihâhu'l-'Arabiyye*, thk.: Ahmed Abdu'l-Ğafur Attâr, Beyrut 1990.

el-CEZÂİRÎ, es-Seyyid Nimetullah, *en-Nûru'l-Mübîn fi Kasasi'l-Enbiyâi ve ve'l-Mürselîn*, thk.: el-Hacc Muhsin Âkil, Beyrut 1997.

- DAĞCI**, Şamil, “*İslam Âile Hukukunda Evlenme Engelleri-I*”, AÜİFD, Ankara 1999.
- , “*İslam Âile Hukukunda Evlenme Engelleri-II*”, AÜİFD, Ankara 2000.
- ed-DAREKUTNÎ**, Ali b. Ömer, *es-Sünen*, (Ta’lik Şemsü’l-hak Azimâbâdî), Dâru -İhyâi’-t-Türâsi’l-’Arabî, I-IV, Beyrut, 1413/1993.
- ed-DARİMÎ**, Ebu Abdillah Abdurrahman, *Sünenü’-d-Darimî*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1992.
- DERVEZE**, M. İzzet, *et-Tefîru’l-Hadîs*, Dâru’l-Ğarbî’l-İslamî, Beyrut 2000.
- DIYARBEKRÎ**, Hüseyin ibn Muhammed ibn Hasan (v. 990/1582), *Tarihu’l-Hamis fi Ahvali Enfesi Nefis*, Müessesetü Şaban, Beyrut 1866.
- DÖNDÜREN**, Hamdi, *Delilleriyle Âile İlmihali*, Erkam Yayınları, İstanbul 2008.
- EBU BEKR b. Ebî Şeybe**, *el-Kitabu’l-Musannef fi’l-Ehâdis ve’l-Âsâr*, thk.: Kemal Yusuf el-Hut, Mektebetü’r-Raşîd, Riyad 1409/1989.
- EBU DAVUD**, Süleyman b. el-Eş’as es-Sicistânî, *Sünenü Ebi Davud*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1982.
- EBU HAYYAN**, M. b. Yusuf el-Endelûsî, *el-Bahru’l-Muhît*, thk.: Adil Ahmed ve Arkadaşları, Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, Beyrut, 1993.
- el-FERRA**, Ebu Zekeriyâ Yahya b. Ziyâd, *Meâni’l-Kur’an*, Âlemu’l-Kütüb, Beyrut 1983.
- el-FİRUZABADÎ**, Mecduddin Muhammed b. Ya’kûb, *el-Kamûsu’l-Muhît*, Beyrut 1987.
- el-HADİDÎ**, Muhammed Ebû’n-Nur, *İsmetü’l-Enbiya ve’r-Reddü ale’ş-Şübehi’l-Müvecceheti İleyhim*, Kahire 1979.
- HAFIZ**, ‘İmâd Züheyr, *el-Kasasu’l-Kur’anî Beyne’l-Âbâi ve’l-Ebnâi*, Dâru’l-Kalem, Dımaşk, 1992.
- el-HİNDÎ**, Alâuddîn Ali el-Muttakî b. Hısâmuddîn, *Kenzu’l-Ummâl fi Süneni’l-Akvâli ve’l-Ef’âli*, Müessesetü’r-Risâle, Beyrut 1986.
- el-İSFEHANÎ**, Râğıb, *el-Müfredât fi Ğaribi’l-Kur’an*, Kahraman Yayınevi, İstanbul 1986.
- İBN ÂŞUR**, Muhammed Tahir, *Tefsîru’t-Tahrîr ve’t-Tenvîr*, Dâru Suhnûn, Tunus, ts.
- İBN ‘ATIYYE**, Ebû Muhammed Abdülhak b. Gâlib, *el Muharraru’l-Vecîz fi Tefsîri’l-Kitâbi’l-’Azîz*, nşr. Abdüsselâm Abdüşşâfi Muhammed, Beyrut 1413/1993.
- İBN HABİB**, Ebu Cafer Muhammed, *Kitabu’l-Muhabber*, Beyrut ts.
- İBN HALDUN**, Ebu Zeyd Veliyyuddin Abdurrahman Muhammed, *Mukaddime*, haz. ve terc. Süleyman Uludağ, Dergâh Yayınları, İstanbul 1982.
- , *Tarihu İbni Haldun*, Beyrut 1979.

İBN HİŞAM, Ebû Muhammed Abdülmelik (ö. 218/833), *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, thk. Mustafa es-Sakkâ ve Diğerleri, Mektebetü Mustafa el-Babî el-Halebî, Kahire 1375/1955.

İBN SA'D, Ebû Abdillâh Muhammed (ö. 230/844), *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, thk. Muhammed Abdükadir Ata, Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut 1410/1990.

İBN KESİR, Ebu'l-Fidâ İsmail b. Ömer, *Tefsîru'l-Kur'ani'l-Azîm*, thk.: Samî b. Muhammed es-Sellâme, Rıyâd 1997.

-----, *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, Beyrut 1981.

İBN MACE, Ebu Abdillâh Muhammed ibn Yezid el-Kazvinî, *Sünenü İbni Mâce*, Çağrı yay., İstanbul 1992.

İBN MANZUR, Ebu'l-Fadl Muhammed b. Mükerrrem, *Lisânu'l-'Arab*, Beyrut ts.

İBNU'L-CEVZİ, Ebu'l-Ferec Cemâluddîn, *Zâdu'l-Mesîr fî İlmi't-Tefsîr*, el-Mektebu'l-İslâmî, Beyrut 1984.

İBNU'L-HÜMAM, Kemâluddîn Muhammed b. Abdilvâhid, *Fethul-Kadîr*, Bulak 1898.

KARAMAN, Hayrettin- Çağrı, Mustafa- Dönmez, İbrahim Kafi-Gümüş, Sadrettin, *Kur'an Yolu*, DİB Yayınları, Ankara 2004.

el-KASANİ, Alâuddin Ebu Bekr b. Mes'ud (ö. 587/1191), *Bedâi'u's-Sanâi' fî Tertibi's-Şerai'*, I-VII, Daru'l-Fikir, Beyrut, 1996.

el-KİTABU'L-MUKADDES (Kütübü'l-Ahdi'l-Kadîm ve Ahdi'l-Cedîd), Dâru'l-Kütübî'l-Mukaddes, Mısır 2009.

KİTAB-I MUKADDES (Eski ve Yeni Ahit Tercümesi), İstanbul 1995.

el-KURTUBİ, Ebu Abdillâh Muhammed ibn Ahmed, *el-Câmiu li Ahkâmi'l-Kur'an*, thk. Abdullah b. Abdilmuhsin et-Türkî, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut 2006.

KUZGUN, Şaban, "Hâm", DİA, İstanbul 1997.

MATURİDİ, Ebû Mansûr Muhammed b. Muhammed, *Tefsîru'l-Mâturîdî/Te'vîlâtu Ehli's-Sünne*, thk. Mecdî Bâsilum, Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut 2005.

el-MERAĞİ, Ahmed Mustafa, *Tefsîru'l-Merâğî*, Mustafa el-Bâbî el-Halebî, Kahire 1946.

el-MEVDUDİ, Ebu'l-'Alâ, *Tefhîmu'l-Kur'an*, terc. Ali Bulaç ve Diğerleri, *Kur'an'ın Anlamı ve Tefsiri*, İnsan Yayınları, İstanbul 1996.

MUKATİL b. Süleyman, Ebû'l-Hasen b. Beşîr el-Ezdî el-Belhî, *Tefsîru Mukâtil*, thk.: Abdulah Mahmud Şehhâte, Dâru İhyâi't-Turâs, Beyrut 1423/2003.

el-MUSEVİ, Abbas Alî, *el-Esdeku fî Kasasi'l-Enbiyâi*, Dâru'l-Mürtedâ, Beyrut 1996.

MÜSLİM, Ebu'l-Huseyn Müslim b. el-Haccâc, *Sahîhu Müslim*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1992.

en-NECCAR, Abdulvehhab, *Kasasi'l-Enbiyâi*, Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut, ts.

- en-NEHHAS**, Ebû Ca'fer, *Meâni'l-Kur'an*, thk.: M. Alî es-Sâbûnî, Camiatu Umu'l-Kurâ, Mekke, 1988.
- en-NESAÎ**, Ebu Abdurrahman Ahmed b. Şuayb, *Sünenü'n-Nesaî*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1992.
- en-NEVEVÎ**, Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Şeref, *Riyâzu's-Sâlihîn*, terc. ve şerh: M. Yaşar Kandemir, İsmail Lütfi Çakan, Raşit Küçük, *Peygamberimizden Hayat Ölçüleri*, Erkam Yayınları, İstanbul; 2001.
- NEVFEL**, Ahmet, *Tefsîru Sureti'l-İsra*, Cem'iyetu'l-Muhafazati alâ'l-Kur'an-ı Kerim, Amman 2013.
- en-NEYSABURÎ**, el-Hâkim Ebu Abdillâh Muhammed ibn Abdullâh, *el-Müstedrek ala's-Sahihayn fi'l-Hadis*, Haydarabad ts.
- ÖMER**, Ahmed Muhtar, *el-Mucemu'l-Mevsua' li Elfâzi'l-Kur'an-ı Kerim ve Kirâetihî*, Riyad 2002.
- ÖZ**, Mustafa, "Ehl-i Beyt", DİA, İstanbul 1994.
- Özel**, Ahmet, "ÂP", DİA, İstanbul 1989,
- er-RAZÎ**, Fahrüddin, *Mefâtihu'l-Gayb (et-Tefsîru'l-Kebîr)*, Dâru'l-Fikr, Beyrut 1981.
- , *İsmetu'l-Enbiya*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1988.
- es-SA'LEBÎ**, Ebu İshak Ahmed b. Muhammed b. İbrahim, 'Arâisu'l-Mecâlis, Beyrut ts.
- es-SABUNÎ**, Muhammed Ali, *Revâiu'l-Beyân Tefsîru Ayâti'l-Ahkâm mine'l-Kur'an*, İstanbul, ts.
- , *Safvetü't-Tefâsîr*, Mekke 1979.
- es-SAN'ANÎ**, Muhammed b. İsmail, *Sübülü's-Selâm Şerhu Bulûği'l-Merâm min Cem'i Edilleti'l-Ahkâm*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1987.
- SARIÇAM**, İbrahim, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, DİB Yayınları, Ankara 2004.
- es-SAVÎ**, Ahmed b. Muhammed, *Hâşiyetü's-Sâvî alâ Tefsîri'l-Celâleyn*, (tashih: M. Abdusselam Şahin) Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1995.
- es-SERAHSÎ**, Ebû Bekr Muhammed ibn Ahmed Ebû Sehl, *Usûlü's-Serahsî*, thk.: Ebû'l-Vefa el-Afgânî, Beyrut 1993.
- es-SUYUTÎ**, Abdurrahman ibn Ebu Bekr Celaluddin, *el-Camiu's-Sağîr*, thk.: Muhammed Muhyiddin Abdulhamîd, Kahire 1352.
- , *ed-Durru'l-Mensûr*, Dâru'l-Fikr, Beyrut 1988.
- es-SÜBHANÎ**, Ca'fer, *İsmetu'l-Enbiyâi fi'l-Kur'ani'l-Kerîm*, Dâiretu'l-Felâkâti'd-Devliyye, Vizâratu's-Sekâfeti ve'l-İrşâdi'l-İslamî, Tahran, 1049/1989.
- ŞA'BAN**, Zekiyüddin, *Usûlü'l-Fıkh*, trc.: İbrahim Kâfi Dönmez, *İslam Hukuk İlminin Esâsları*, Ankara 1990.
- ŞAHAN**, Ramazan, *Kur'an-ı Kerim'de Lût (a.s.), Bununla İlgili İsrâiliyyât ve Günümüze Mesajları (Yüksek Lisans Tezi)*, İstanbul 2000.
- eş-ŞARAVÎ**, Muhammed Mütevellî, *Kasasu'l-Enbiya*, Kahire ts.
- ŞENTÜRK**, Recep – **Canatan**, Kadir, "İrkçılık" DİA, İstanbul 1999.

eş-ŞEVKANİ, Muhammed b. Ali b. Muhammed, *Fethu'l-Kadîr el-Câmi' Beyne Fenneyi'd-Dirâyeti ve'r- Rivâyeti min İlmi't-Tefsîr*, thk.: Abdurrahman 'Amîre, Dâru'l-Vefâ, Beyrut, 1997.

TABATABAÎ, Muhammed Hüseyin, *el-Mîzân fî Tefsîri'l-Kur'an*, Beyrut 1973.

TABBARA, *Aff Abdulfettah, Mea'l-Enbiyâi fî'l Kur'ani'l-Kerîm*, Dâru'l-İlm, Beyrut 1982.

et-TABERANÎ, Süleyman b. Ahmed, Ebû'l-Kâsım, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, thk.: Hamdî b. Abdulmecîd es-Selefi, Mektebetü İbn Teymiyye, Kahire, 1994.

-----, *el-Mu'cemu'l-Evsat*, thk.: Mahmud Tahhan, Mektebetü'l-Mearif, Riyad 1995.

-----, *er-Ravdü'd-Dânî ile'l-Mu'cemi's-Sağır li't-Taberânî*, thk.: Muhammed Şekûr Mahmud Emrîr, Beyrut 1985.

et-TABERÎ, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr, *Câmiu'l-Beyân an Te'vîli Âyi'l-Kur'an*, thk.: Abdullah b. Abdilmuhsin, Dâru Hicr, Kahire 2001.

-----, *Tarihu'l-Ümem ve'l-Mülûk*, Beyrut 1987.

et-TİRMİZÎ, Ebu İsa Muhammed ibn İsa ibn Sevre, *Sünenü't- Tirmizî*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1992.

-----, *Sünen*, thk.: Ahmed Muhammed Şakir, M. Fuad Adulbâkî, İbrahim Atve, Bâbu'l-Halebî, Mısır, 1975.

et-TUNCİ, Muhammed, *Mu'cemu A'lâmi'l-Kur'ani'l-Kerîm*, Kuveyt 1996.

ULUDAĞ, Süleyman, "*Âl-i Abâ*", DİA, İstanbul 1989.

YAVUZ, Yusuf Şevki, "*Ehl-i Beyt*", *İİGYA (İslam'da İnanç, İbadet ve Günlük Yaşayış Ansiklopedisi)*, İstanbul 1997.

YAZIR, Elmalılı Muhammed Hamdi, *Hak Dini Kur'an Dili*, Eser Neşriyat, İstanbul 1979.

YILDIRIM, Suat, "*Kur'an-ı Kerim'de Kıssalar*", Atatürk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi Dergisi, 3. Sayı, Ankara 1979.

ez-ZEBİDÎ, Muhammed Murtazâ el-Hüseyinî, *Tâcu'l- Arûs min Cevheri'l-Kamûs*, thk.: İbrahim et-Terzi, Beyrut 1983.

ez-ZECCAC, İbrahim b. Es-Seriyi b. Sehl, Ebû İshak, thk. Abdulcelil Abduhu Şelebî, Alemü'l-Kütüb, Beyrut, 1988.

ez-ZEMAHŞERÎ, Ebi'l-Kasım Cârullah Mahmûd b. Ömer, *el-Keşşâf an Hakâiku Ğavâmidi't-Tenzîl ve Uyûni'l-Akâvil fî Vucûhi't-Te'vîl*, thk.: Adil Ahmed ve Arkadaşları, Riyâd 1998.

ZEYDAN, Abdulkerîm, *el-Vecîz fî Usûli'l-Fıkh*, Bağdat, 1396/1976

ez-ZÜHAYLÎ, Vehbe, *el-Fıkhü'l-İslamî ve Edilletuhu*, Dimaşk 1986.

-----, *Usûlü'l-Fıkhî'l-İslamî*, Dimaşk 1986.